

ТОРА®

10/2021

Представяме ЮИДП
ЗЕЛЕНАТА ГОРСКА ШИР

Анкета
ЗАКОНЪТ ЗА ГОРИТЕ –
НАЛОЖИТЕЛНИ ЛИ СА ПРОМЕНИ?

STIHL

www.stihl.bg

STIHL

ОПТИМАЛНО ОБОРУДВАНИЕ БЛАГОДАРЕ- НИЕ НА ПОД- ХОДЯЩИТЕ ПРИНАДЛЕЖ- НОСТИ

STIHL е най-продаваната марка за бензинови верижни триони в света, тъй като всеки ден отново и отново моторните ни триони STIHL убеждават с качество, мощност и многообразие от възможности за употреба. Това е възможно благодарение освен на самите моторни триони, и на разнообразните и висококачествени аксесоари, част от които са и помощните средства, които ви помагат при работата и поддръжката на моторния ви трион. Например новите сервизни комплекти STIHL, в които ще намерите основните компоненти, необходими за периодична поддръжка на машината ви, за да не се налага да напускате обекта, на който работите, и да прекъсвате работа. Убедете се сами!

WWW.STIHL.BG ИЛИ ПРИ НАЙ-БЛИЗКИЯ ДИЛЪР НА STIHL

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:

Инж. Росен ПОПСАВОВ –
зам. изпълнителен директор
на Изпълнителната агенция
по горите

Членове:

Проф. Иван ПАЛИГОРОВ – пред-
седател на Съюза на лесовъдите
в България и декан на факултет
„Стопанско управление“ в ЛТУ
Д-р инж. Евгени ЦАВКОВ – гла-
вен асистент в катедра „Дендро-
логия“ и уредник на Музея на
Лесотехническия университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ –
зам.-директор на Регионалната
дирекция по горите –
Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ –
експерт по ловно стопанство
в Югозападното държавно
предприятие

Секретар:

Радка ЛЯХОВА –
главен експерт в дирекция
„Информационно-административни дейности“ в ИАГ

Главен редактор:

Юлия СЪБЧЕВА
yulia_sabcheva@abv.bg

Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА
редактор
zhenia.stoilova@gmail.com

Светлана БАТАШКА
редактор
sv_vatashka@yahoo.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ
редактор
pavelppj@gmail.com

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА
технически редактор
vaniakisiova@abv.bg

Лили ШИВАРОВА
графичен дизайнер
shivarova_gora@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ
фоторепортер
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА
старши счетоводител
tania_mit@abv.bg

Асен ЛЮБЕНОВ
куриер-снабдител
asenliubenov@gmail.com

Съдържание:

2 ПРЕДСТАВЯМЕ ЮГОИЗТОЧНОТО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ – СЛИВЕН

Зелената горска шир

13 МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ

COP26: Светът трябва да премине
от намерения към дела

14 АНКЕТА

Законът за горите – наложителни ли
са промени?

16 ГОРИ И КЛИМАТ

Бъдещето на горите в Югозападна и
Западна България с оглед на проме-
нящия се климат

20 АКТУАЛНО

Обезпечени ли са крайните
потребители с дърва за огрев?

22 АНАЛИЗ

Стратегията за горите на Европей-
ския съюз 2021 – 2030. Част 2

26 ЕКОЛОГИЯ

Боян Слат – историята на една
сбъдната мечта

Снимка на корицата: Йордан ДАМЯНОВ

Адрес на редакцията

София 1303, ул. „Антим I“ №17,
тел.: 02 988 86 42;
тел./факс: 02 988 04 15.
http://www.gorabg-magazine.info
E-mail: gora@iag.bg

Банка ДСК ЕАД,
гр. София, клон Стамболийски,
IBAN: BG97STSA93003104045001
BIC: STSABGSF

Годишен абонамент - 30 лв.
Отделен брой - 3 лв.

Печатни коли 5.
Формат 1/8 от 60/90.
Броят е подписан за
печат на 30.11.2021 г.
Индекс 20346.
Печат „Фатум“ ООД
ISSN 0861 - 7570

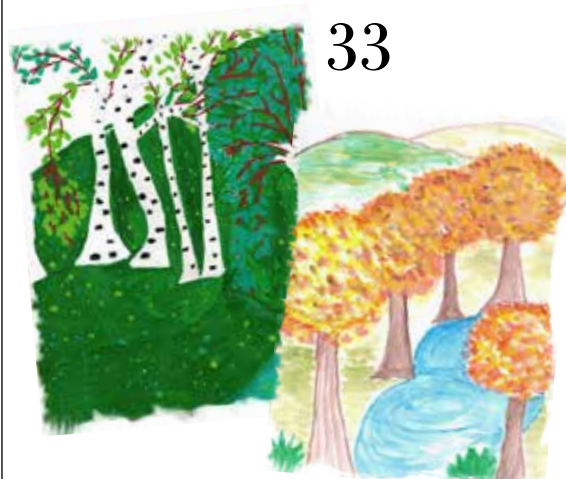
8

12

28 100 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА...

30 ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ 2021

33

32 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА – страничка за малки и пораснали деца

33 КОНКУРС ЗА ДЕТСКА РИСУНКА

www.facebook.com/spisaniegora

ЗЕЛЕНАТА ГОРСКА ШИР

Югоизточното държавно предприятие – Сливен, стопанисва държавните горски територии в пет административни области – Бургас, Сливен, Стара Загора, Хасково и Ямбол.

В състава на предприятието влизат 32 териториални поделения – 27 държавни горски и 5 държавни ловни стопанства.

Общата площ на горските територии в обхвата на ЮИДП е 932 754 ха, в т.ч. държавни горски територии – 655 082 ха (70 %). Общата залесена площ – държавна собственост, е 595 657 ха (91 %).

На територията на предприятието преобладават широколистните гори. От тях най-разпространени са издънковите гори за превръщане в семенни, следвани от високостъблените и горите за нискостъблено стопанисване. Иглолистните заемат 88 914 ха и представляват 15 % от общата залесена площ.

Общият дървесен запас в държавните горски територии е 86 433 932 м³, а запасът на 1 ха – 145 куб. метра. Преобладаващите дървесни видове са бук, дъб, цер, габър, черен и бял бор.

Годишното ползване на дървесина от горските територии – държавна собственост, по горскостопански план е 937 252 м³ лежаща маса и представлява 1.1 % от общия дървесен запас. Ползването от отгледни сечи е 324 409 м³ (35 %), от възобновителни – 575 781 м³ (61 %), и други сечи – 37 062 м³ (4 %). Със заповед на министъра на земеделието и храните 26 833 ха държавни горски територии са определени за гори във фаза на старост. В тях не се провеждат стопански дейности, процесите са естествени и ги управлява природата. Старите гори са много ценни, те са дом на редки и застрашени растителни и животински видове и място за отдих сред природата на жителите от околните населени места.

Екип на списание „Гора“ посети Югоизточното държавно предприятие, разговаря с директора и екипа му, срещна се с колективите на няколко негови териториални поделения.

Инж. Дитчо РАДЕВ –
директор на ЮИДП – Сливен:

Държавният ресурс – горите, не трябва да бъде губещ в ръцете на лесовъда

– Инж. Радев, сравнително отскоро сте директор на Югоизточното държавно предприятие. С какво започнахте?

– Преди всичко започнахме с работа по „изсветляване“ на дейността на лесовъда. Нашата система трябва да стане отворена книга за обществото, достъпна за всички поколения. Всяко стопанство да има нагласата да запознава обществеността с дейността си. Нужно е да намерим път до всеки дом, до всеки гражданин и не само чрез сайтове, а чрез повече срещи с хората, с децата от училищата. Системата вече изпитва глад за кадри от средното професионално образование и мисля, че негативизмът, с който се отнася обществото към професията ни, влияе на избора на младия човек за бъдещата му професия. Това също трябва да променим.

Европейската комисия прие новата Стратегия за развитие на горите до 2030 г. и би трябвало вече да реализираме дейности, базирани на многофункционалността на горите, по диверсификацията на приходите, като не разчитаме само на дърводобива, който понастоящем носи до 95 % от приходите в горите.

Ако искаме нашата система да не се срути и да не бъдем прегазени, трябва да устоим на предизвикателствата на времето, да изсветлим дейността си и същевременно да покажем на обществото, че сме призвани да управляваме този ресурс – горите.

Преди няколко месеца поех да ръководя Предприятието, което в известна степен беше „затворено“ за обществеността. Вече споменах, че нямаме друг избор освен да бъдем отворени. Успехите обаче, които са постигнати в ЮИДП, ни карат да мислим, че имаме добър потенциал. Например в ловното дело и в създаването на нови гори. Това важи особено за тополовите насаждения – алтернатива за бързорастящи дървесни видове, алтернатива за Предприятието, тъй като добиваната дървесина отива главно за преработка в големите заводи у нас.

- Ще провеждате ли различна от досегашната политика спрямо потребителите на дървесина?

- Категорично трябва да се насочим към осигуряване на преработвателите на дървесина, иначе в сегашната обстановка те ще останат без ресурс. Икономическият анализ, който правим през последните месеци, ни показва какви предприятията работят във всеки регион на нашата територия и как може да ги осигурим със суровина. Обезлюдяването на малките населени места идва и от липсата на каквото и да е производство, а ако има такова в областта на дървопреработването, нашата цел е да му помогнем да се развива и да има работни места за местното население. Нашата система е планова, развиваща се на принципите на пазарната икономика, което значи, че всяка дейност в горите, включително и дърводобивът като количество, качество и сортименти, се планива за 10 години. Когато планирането се постави на наистина професионална, а не на конюнктурна основа, ще можем да излезем от хаоса, който съществува в сектора вече доста години. Плановата система предполага да успееш да предвидиш и кои насаждения ще се усвояват всяка година.

- Разбираме, че много държите да се създаде взаимодействие между двете страни и не разчитате, че повишаването на цените на дървесината ще допринесе повече?

- Имам впечатление, че оставяйки бизнеса в горите на чисто пазарния механизъм – годишен търг, започнахме да смятаме, че ще определим и цената, и взаимоотношенията. Предстоят ни тръжните сесии, на които ние да определим цените за цялата следваща година. Сега пазарът на дървесината е нестабилен, цените скачат драстично, но това е нож с две остриета и ако ние вдигнем цените, защото можем, възможно е голямо срутване и за горското стопанство, и за потребителите. Да, добре дошла е за нас високата цена на дървесината – вдигаме заплати, вдигаме разценките за сечта. Но високите цени не могат да се задържат дълго, а и покачването им не значи покачване на реализацията и може да доведе до спиране на дейността на стопанствата. Затова подчертавам, че нашата система трябва да мисли за стабилни взаимоотношения, които изграждаме с потребителите на търговете, защото това са взаимоотношенията поне за цяла една година.

- Как може да стане възможно това на практика в рамките на Предприятието?

- Как да се реши проблемът? Като намерим балансиран подход и снабдим всички преработватели – по закон и Наредбата за възлагане на дейностите в горите, с дървесина директно. Моето виждане е, че сега трябва максимално да извадим от нашите насаждения едра строителна дървесина и да я предлагаме на търговете от централни складове. С други думи първо добиваме суровина, а след това предлагаме цена за нея. И ако тази цена е нереалистична, ние ще имаме възможност да я намаляваме, ако е по-ниска, ще я вдигаме. На първата тръжна сесия ще предложим готова дървесина във всички категории с цел да стабилизираме вътрешния бизнес в България. И директорите на стопанствата трябва да се ангажират с новата организация на тази продажба от склад. Да, ще трябва да преминат обучение, за да станат по-добри мениджъри. Необходимо ще е и диференциране на цените по стопанства, както и на цените за местното население. Дори ако се налага да имаме по-малка печалба. Ние се нуждаем от балансиран подход към всички заинтересовани страни в горите.

- Каква е Вашата позиция относно идеята на ИАГ да ограничим ползването от зрелите ни гори до 70%?

- Бих се радвал, ако след като обобщим целия икономи-

чески анализ от териториалните поделения в нашето Предприятие, можем да гарантираме необходимата суровина за преработвателите в страната, с ясни и балансираны цени, да се постигне този процент. Ако успеем да го направим, ще бъде голям прогрес – и за горите, и за обществото.

- Когато казахте, че нашето горско стопанство не се възползва от многофункционалността на горите, какво имавте предвид?

- Преди всичко смятам, че трябва да се намалят темповете в ползването на горите, а да се увеличат приходите от недървесните горски и туристически продукти – гъби, билки, ловен, фото- и орнитотуризм, риболов. Нужна е гъвкавост, която, щем – не щем, Европа ще ни наложи при стопанисване на горския ресурс. Ние например имаме активи, които могат да се ремонтират и да станат бази именно за страничната дейност. Не стигнем ли до многофункционално стопанисване и ползване на горите, ще изтощим до краен предел ценните ни месторастения.

- Какви промени предвиждате в ловното стопанство?

- Вече 30 г. се плашим от думите „собственост“ и „капитал“ и това е много показателно за ловностопанската дейност. Ако държавата е собственик на ловния ресурс, има 2 пътя да го стопанисва и подобрява. Първият е да извади собствен капитал и да управлява държавното ловно стопанство по начин, обществено приет и отворен. Вторият път – собственикът на ресурса да привлече капитал и да намери инвеститор, който има финансови възможности да направи това. Сега има такава практика, но тук е важно да се намерят точни правила, които трябва да се изпълняват и контролират. Аз например винаги бих поощрил всеки инвеститор и ползвател, който успее да развие и нови печеливши дейности, които държавното ловно стопанство не е могло. Ние трябва да се научим, че развитието на дейности води до успех.

- Може ли да обобщим вижданията Ви за успешната работа на ЮИДП?

- Да се погрижим за добива на едрата строителна дървесина във всички налични насаждения. Да се насочим към различни имоти, като активи на Предприятието, и да възстановим тези, които могат да се използват в развитието на страничните дейности и туризма, а останалите да се предложат за продажба.

Що се отнася до развитието на ловното стопанство, ще работим за привличането на частния капитал с идеята да повишим приходната му част. Имаме предложение до министъра на земеделието, храните и горите да се обособи ДГС „Тунджа“ – Ямбол, като ловно стопанство за развитие на дребнодивечовия лов. Ще проучим възможностите за използване на част от ловните домове за масов туризъм и отдих, а в двете фазанарии да увеличим производството.

Иска ми се да можем да възстановим някои от страничните дейности или да създадем нови, да обособим пунктове за събиране на гъби и билки, търсейки съвместна дейност с частния бизнес.

Като цяло Предприятието ще се стреми към увеличаване на приходната част, оптимизиране на числения състав, урегулиране на заплатите в стопанствата, създаване на условия за функционирането на всички – дори на най-отдалечените и не така атрактивни за бизнеса териториални поделения, на базата на максималния им капацитет, балансиран подход и диференцирани цени на дървесината, за да могат да функционират и да се издържат. Не е редно предоставеният ни безвъзмездно от държавата ресурс да бъде губещ в нашите ръце, в ръцете на лесоухода.

Инж. Виолета ТЕНЕВА – началник на отдел „Възобновя- ване, програми и проекти“

Основната дейност на отдел „Възобновяване, програми и проекти“ е създаването на култури на площите, в които е невъзможно или трудно естественото възобновяване. Тази дейност се предхожда от прецизно планиране и организиране, което е в основата на добрите резултати, на дейности по семейбиране, предпосевна подготовка и производство на фиданки за нуждите на лесокултурните мероприятия.

В териториалния обхват на ЮИДП – Сливен, се залесяват средно 4000 дка, като за 2021 г. са предвидени 3939 дка, от които изпълнени до момента – 2739 декара. Пролетното залесяване се извършва с широколистни видове с открита коренова система, а есенното – чрез сеене на жълд в копки, с контейнерни фиданки от иглолистни видове и тополи. При създаване на култури с дребноразмерни фиданки, с открита коренова система, се избират местни дървета – предимно цер и благун, сребролистна липа, червен дъб, акация, обикновен явор, основен приоритет е създаването на смесени култури.

Постигането на добри резултати се дължи на съвкупността от добре планирани действия – избор на посадъчен материал, подходящ дървесен вид и сезон.

Освен тези фактори основна роля има и видът на почвоподготовка. През последните години ръчната обработка на почвата е изместена от механизиранията, но все още намира приложение при стръмни наклони, на голяма надморска височина или при значително малки площи. На територията на ЮИДП основните залесявания са в равнинните териториални поделения, което позволява пълна механизирана почвоподготовка, като най-често се извършва риголване на дълбочина 60 сантиметра. При каменлива почва риголването се заменя с продълбочаване на около 45 см, за да се избегне изваждането на камъните на повърхността. През 2021 г. планираната почвоподготовка е на площ 3290 дка, като до момента са направени 1775 декара. Останалата площ ще бъде подготвена през есента за пролетното залесяване през 2022 г., тъй като е желателно да бъде оставена да слегне и да се влагозапаси.

Дори при спазване на всички изисквания и норми запазването на доброто прихващане на културите не е гарантирано, ако не бъдат полагани необходимите грижи по отглеждането им. Културите от дребноразмерни фиданки, в зависимост от възрастта, се окопават в реда – 3, 2 или 1 път, а където е възможно, се извършва и дискуване на междуредията. Това се налага предимно при богати почви, граничещи със земеделски територии, тъй като тревната растителност достига значителни размери и е сериозна предпоставка за заглушаване на фиданките и бързото разрастване на възникнали пожари. При необходимост се предвижда изсичане на издънките особено на площи, освободени от акация, като това мероприятие се извършва в периода на силна вегетация. Доста често преди залесяването такива площи се поддържат „на угар“ за период от 1 година или върху тях се отглеждат земеделски култури за 2 – 3 години, за по-пълноценна борба с този инвазивен вид.

При тополовите култури се извършват редица мероприятия – дискуване, оран, варосване, кастрене и поливане. Важно е да се отбележи, че оранта се извършва еднократно и е практика само при едногодишните култури, тъй като кореновата им система е

плитка, със силно развити странични разклонения, и съществува риск от нараняването им. Дискуването задължително се прави кръстосано, благодарение на което се отстранява по-голямата част от тревата в реда.

Културите се отглеждат 3 години след създаването им, а ако са в зони от екологичната мрежа „Натура 2000“ – до 5-ата година.

През 2021 г. по-голямата част лесокултурните мероприятия бяха извършени успешно, а останалата част от дейностите предстоят до края на годината.

Като лесовъди оценяваме и се стремим към естественото възобновяване с всички лесовъдски мероприятия, които се провеждат в насажденията. За жалост това не винаги се оказва възможно, поради което се налага да се прибегне към залесяване. Основната задача на ЮИДП е не просто да бъдат залесени свободните площи, а това да се случи, като се подберат подходящите дървесни видове, така че лесовъдите след нас да имат възможността да ги превърнат в естествени насаждения чрез провеждане на редица дейности в горите. Всички сме свидетели на случващото се през последните години със създадените през 70-те и 80-те години на миналия век борови култури. След провеждане на санитарна сеч поради масовото съхнене единственото, което може да се направи на тези площи, е отново да бъдат залесени, тъй като на значително малка част от тях под склопа се наблюдава подраст, като още по-рядко той е от бор. Поради тази причина основната ни цел е производство и използване предимно на широколистни видове, които се намират в своя район на разпространение.

Разбира се, макар и със значително по-малки мащаби иглолистните фиданки ще продължават да намират своето приложение основно при стръмни и ерозирани терени чрез използването изцяло на контейнерни фиданки.

На подходящите месторастения се създават интензивни култури от тополи за производство на висококачествена строителна дървесина за промишлеността.

Инж. Златка АЗМАНОВА – началник на отдел „Стопанисване на горите“

Гората е живот и природно богатство, благодарение на което дишаме чист въздух и имаме вода, тя е място за живот и развитие на голямо разнообразие от растения и животни. Наред с това горите имат и важно значение за икономиката на страната ни. Екологичните изисквания към провеждането на дърводобива, опазването и поддържането на горските екосистеми довеждат до нови изисквания към горскостопанските дейности. Лесовъдите в териториалните поделения на ЮИДП работят от позициите за природосъобразното и устойчивото стопанисване на горите и съхраняването на биоразнообразието в тях. Приоритет е поддържането на жизнени, продуктивни и многофункционални гори, които да способстват за смекчаване на негативните последици от изменението на климата, като същевременно се осигурява и устойчив годишен добив на дървесина и дървесни продукти.

Хората имат усещането, че горите се изсичат, но това не е точно така. На места има нарушения и нередности, но като цяло горите на територията на Предприятието се стопанисват устойчиво. Лесовъдските ни дейности са насочени към запазване

и увеличаване на основните функции на горите чрез отглеждане и подобряване на санитарното им състояние, даване на предимство на естественото възобновяване, опазване на генетичния ресурс, поддържане на биологичното разнообразие.

Максималното оползотворяване на естествения възобновителен потенциал на горите и неговото подпомагане са в основата на всички лесовъдски дейности, свързани със стопанисването на горите. В повечето териториални поделения естествените процеси на възобновяване на гората протичат изключително благоприятно. Те се регулират с прилагането на различни лесовъдски системи от сечи, като предимно се провеждат дългосрочни – групово-постепенни, неравномерно-постепенни и постепенно котловинни сечи. В резултат на високия обществен интерес към горите и конкретно към добива на дървесина се въведоха ограничения, като се намали с 30 % ползването от възобновителни сечи във високостъблените гори на възраст над 100 години. Спазваме тези ограничения и смятам, че когато се изисква една гора да не се сече или да се сече с ниска интензивност, за да се опазва рекреационната ѝ функция и водата, но има разходи за нейната охрана и поддържане, тези разходи е необходимо да се покриват с такса. Отдавна се говори и е крайно време активно да се работи за обективното остойностяване на еко-системните ползи от горите.

Инж. Невен ПЕНЕВ – началник на отдел „Ловно стопанство и странична дейност“

Ловно стопанство. На територията на ЮИДП – Сливен, има 5 държавни ловни стопанства – „Граматиново“, „Ропотамо“, „Несебър“, „Тополовград“ и „Мазалат“.

На тях се дължи основният дял от организирания ловен туризъм и приходите от ловностопанска дейност на Предприятието.

Отделно от държавните ловни стопанства има 77 дивечовъдни участъка, отдадени на юридически лица за дългосрочно стопанисване и ползване на дивеча.

Като цяло резултатите в приходната част досега са незадово-

лителни. Основната причина е намаляването на организирания ловен туризъм, дължащо се на пандемията от COVID-19, заради която много от заявките за лов в България бяха отменени, а африканската чума по свинете (АЧС) ограничи търсенето на атрактивния лов на вида.

Резултатите от таксацията на дивеча в петте държавни ловни стопанства са положителни, не се наблюдава значително намаляване в популациите на основните видове дивеч с изключение на запасите на дива свиня, които са драстично спаднали заради разпространението на болестта африканска чума по свинете.

Добитите трофеи от благороден елен на територията на държавните ловни стопанства през септември и октомври:

- ДЛС „Тополовград“ – 1 благороден елен – 13 кг, златен медал с оценка 232.52 т. по СИС;
- ДЛС „Ропотамо“ – 4 благородни елена, два от които по 9.5 килограма;
- ДЛС „Мазалат“ – 7 благородни елена;
- ДЛС „Несебър“ – 3 трофейни благородни елена, отстреляни през октомври, и един селекционен благороден елен.

Противопожарна обстановка. Относително по-малко щети от пожари през пожароопасния сезон тази година отчита ЮИДП. През годината държавните горски и ловни стопанства са извършили поддръжка и ремонт на 1020 км минерализовани ивици и 320 км лесокултурни прегради.

На територията на Предприятието до 11.11.2021 г. са възникнали 47 пожара. За сравнение броят им през 2020 г. е бил 149.

Засегнатите горски площи тази година са 4348 дка, което е значително по-малко в сравнение с миналогодишните 37 063 декара.

Върховите пожари през 2021 г. са на 278 дка, а миналата година – на 2934.

Засегнатите иглолистни гори тази година са 933 дка, широколистните – 2327 дка, смесените – 374 декара.

Според собствеността 3508 дка от засегнатите от пожари гори са държавна, 393 дка – общинска, и 428 дка са частни гори.

Пожарите през 2021 г. основно са възникнали през юли и август, докато през изминалата година горски площи са горели и през септември.

Част от колектива на Югоизточното държавно предприятие

ДГС – ЯМБОЛ: Традициите се възраждат

Пътуването ни започна от ДГС „Тунджа“ – Ямбол, в дните на късното есенно слънце и обилните реколти, които сякаш искаха да ни покажат колко богат е този край. Натезжалите от грозде лозя бяха много красиви, но не те, а протегнатите към слънцето новозалесени фиданки в скорошните пепелища ни изпълниха с невероятна радост. Тези дълги редове от атласки кедър и цер върху близо 430 дка, залесени напролет в ГСУ „Тунджа“ с началник инж. Цветан Славов (сн. 1) върху опожарените преди 4 г. борови насаждения, са голяма гордост на Стопанството, защото, според думите на директора инж. Галина Мартинова, залесяването е най-важният приоритет на ДГС „Тунджа“. Както и 3-годишната тополова култура в землището на с. Тенево върху 300 дка, която се развива отлично, или 5-годишната в м. Ормана. Удовлетворен е от изпълнението на набелязаните в залесяването цели и инж. Андон Илиев – началник на ГСУ – Бакаджика (сн. 2).

Защо е така? Общата площ на Държавното горско стопанство е 23 303 ха, от които държавните гори са 14 364 ха (61 %) и по няколко процента са друга собственост. Дейността си осъществява на територията на три

общини – Ямбол, Стралджа и Тунджа. Залесената площ е 290 467 ха (88 %), като преобладават издънковите гори за превръщане в семенни (60 %), иглолистните заемат 10 % от общата площ. Към 2013 г. изредените култури и естествени насаждения са 1550 хектара. Това подсказва какъв е характерът на стопанисването на горите в района и защо акцентът е сложен върху залесяването. От 2014 г. досега са залесени 7133 дка, предимно с топола, атласки кедър, цер, блаgun, червен дъб и липа, като за 2021 г. залесяването е 1276 декара. Нещо повече

– създаването на нови гори в ДГС „Тунджа“ представлява една трета от предвиденото в обсега на цялото Югоизточно държавно предприятие – Сливен.

Ако се върнем към корените на ДГС „Тунджа“, ще видим, че там са заложени предпоставки за печелившо ловно стопанство особено дребнодивечово, каквото то е било преди 15-ина години и към каквото е устремен колективът сега. От лесничейство през 2002 г. то става държавна дивечовъдна станция, а след това държавно ловно стопанство (до 2011 г.). През този период територията му се състои от 7 самостоятелни ловностопански комплекса (ЛСК) с обща площ 11 328.7 ха, стопанисва се и фазанарията „Долна Топчия“. Този

1

Колективът на ДГС „Тунджа“ – Ямбол, с директор инж. Галина Мартинова (в средата) и гл. счетоводител Теодора Георгиева (отдясно)

период е характерен и с най-добрите трофеи от дива свиня, отстреляни на територията му, носители на златни и сребърни отличия. Когато „Тунджа“ е преобразувана в горско стопанство, то остава само с 2 ЛСК, отдадени през 2012 г. на концесия, като впоследствие в ЛСК „Топчиите“ концесията е прекратена и започва да се стопанисва от ДГС „Тунджа“.

От 1 октомври т.г. със заповед на министъра на земеделието, храните и горите се увеличава районът на дейност на ДГС „Тунджа“ в ловностопанско отношение и се обособяват 5 ЛСК – Ормана, Острова, Манастирски възвишения, Топчиите и Камен връх, с обща площ 9143.0 хектара. Много ясно, че отново трябва да се запретнат ръкави за възстановяване на някогашните добри традиции, да се възстанови популацията и ловът на дива свиня, елен лопатар и сърна. Но неслучайно поречието на р. Тунджа се нарича „Меката на колхидския фазан“. В резервата „Долна Топчия“ се намира единственото у нас естествено находище на колхидски фазан, който в специализираната литература е известен с наименованието „ямболски“. Затова ни беше интересно да се отбием във фазанарията за развъждане на колхидски фазан „Долна Топчия“ (сн. 3), която от 1 октомври се стопанисва от ДГС „Тунджа“, а се очаква и емоционалното ловуване на този вид да се възобнови в пълен обем.

Спряхме се на тези два елемента от ежедневието на ДГС „Тунджа“, а за другите успехи в стопанисването, опазването на горите и защитените територии и за труда, полаган с отговорност от 38-членния колектив на Стопанството, ще разкажем друг път. Впечатлени сме и от ремонта на сградата, която грее отвътре и отвън, и от огънчетата на истински професионализъм и обич към работата, с които ни зарази инж. Славов и инж. Илиев, както и целият колектив. Традициите се възраждат.

ДГС – АЙТОС: Зеленото наследство на лесовъдите

В Източна Стара планина, където Балканът снижава билото си в морски копнеж, се простира Държавно горско стопанство – Айтос, на площ 45 336 ха, върху землищата на общините Айтос и Руен. Общият запас на горите в района е 5 622 390 м³, като основно място заемат издънковите гори от местен произход. Преди 17 години журналистическата работа ни отведе в Айтоските гори и тогава спонтанно ги нарекохме царството на дъба. Лесовъдите работеха по превръщането на издънковите дъбови гори в семенни. И близо две десетилетия по-късно се радваме да видим резултата от техните усилия, работата на настоящия екип, която е подчинена на професионализма и приемствеността, със съзнанието, че свършеното днес ще оценяват бъдещите поколения и плодовете на днешния ден ще берат децата и внуците. „Превръщането на издънковите гори в семенни е труд на повече от едно поколение лесовъди“, казва директорът инж. Сахак Сахакян.

И заедно с гората „отглежда“ младото поколение лесовъди в Стопанството. Целият състав участва при нужда в работата в разсадника, в събирането на жълъди и залесяването. „Когато един млад служител започне от събирането на семената, мине през залесяването и отглеждането на фиданките – тогава може да се нарече горски, а не само да участва в маркиране и експедиране на дървесина – споделя своята философия инж. Сахакян. – Стана практика екипът на Горското стопанство да се включва редовно в дейностите по залесяване. През 2020 г. бяха залесени 86 дка с тополи, а през настоящата година са 82 дка – общо 168 дка само от горски служители. Събирането на семена от години се извършва изцяло от нас. Ежегодно се събират до 5 т жълъди“ – добавя директорът. Не е тайна, че горските кадри се изграждат в гората, а не на бюро. Затова и екипът ни се отправя натам, а наши водачи по зелените склонове са инж. Йордан Богданов – зам.-директор, и Рамадан Осман – началник на IV горскостопански участък „Бяла река“.

Първо към „родилното“ на гората – разсадник „Извора“, който се простира на 186 декара. Разговаряме с Николай Вълков – технолог, Красимир Димитров – ръководител-разсадник, и Николай Събев – помощник-лесничей (сн. 1 от ляво надясно). Ежегодно тук се отглеждат от 300 000 до 450 000 фиданки, предимно цер, блаун, зимен дъб, липа, като за миналата година са произведени 483 010 фиданки. За съжаление през последните години това производство е силно затруднено от промяната в климата. Полагат се усилия за подобряване на поливните условия. В разсадника работят 6 души, но разполагат с много остаряла техника. Към това се прибавя и проблемът със сляпото куче, което не може да бъде премахнато, тъй като заради FSC сертификацията на Стопанството в разсадника нямат право да третират насажденията с препарати, а разрешените

средства за борба с вредителите се оказват неефективни.

По-нататък спираме в прекрасни млади гори, които разкриват професионализма на лесовъдите и са живият учебник по превръщане на издънковите гори в семенни.

В землището на с. Зетъово на 60 дка са вирнали зелени връхчета 3-годишни церови фиданки в отлично състояние.

Резултата след възобновителните сечи в 210-годишна церова гора, където е внесен благунов жълъд, виждаме в землището на с. Вресово. На 113 дка се развива чудесно 18-годишно насаждение. На места жълът е засят „на копки“, а на други – „на съчма“ (свободно разпръскване на жълта), обяснява началник-участъкът Рамадан Осман (на сн. 2 отдясно заедно с инж. Йордан Богданов).

На следващия обект виждаме спечелената борба на лесовъдите със стихията на пожара. Тук в 80-годишна издънкова благунова гора през 2010 г. е извършена котловинна сеч и зеленее двуметров подраст от цер и благун, който бива изпепелен от пожар през миналата година, обхванал 160 декара. Изгорелите млади дъбове веднага са подрязани „на пънче“ от горските и вече на мястото на пожара виждаме едногодишно издънково и семенно възобновяване (сн. 3).

Интересни край Момина чешма са освен преданието за името на местността, и успешните усилия по превръщането на 75-годишни дъбове чрез естествено възобновяване в млади, вече 10-годишни насаждения (сн. 4). Над 3000 дка общо са възобновените гори в участък „Бяла река“.

Докато широколистните гори се възобновяват чудесно и са в добро състояние, в иглолистните горски култури се наблюдава съхнене вследствие на нападения от корояди и патогенни гъби. В периода 2010 – 2020 г. са усвоени около 35 000 м³ съхнеща дървесина. През настоящата година са инвентаризирани още 30 700 м³ съхнеща иглолистна маса. За да не се разпространят вредителите и болестите, тази дървесина трябва да бъде изведена от горските масиви, коментира зам.-директорът инж. Йордан Богданов.

Част от колектива на Стопанството с директора инж. Сахак Сахакян (в средата), и зам.-директорите инж. Илия Янгъзов (отляво) и инж. Йордан Богданов (отдясно)

2

„Поради проблемите със съхненето много хора отричат иглолистните насаждения в нашите гори – казва инж. Сахак Сахакян, – но много от тях са създадени на ерозиран терени и пасища, за които са подходящи. Вярно е, че са по-неустойчиви и кратковечни от дъбовите гори, но нека погледнем нещата от друга страна – най-хубавата дървесина в дъбовата гора е на 120 години, ако през 40 години сечем съседната борова гора и залесяваме, тя ще ни осигури парите, необходими да запазим 120-годишната дъбова гора“ – обяснява инж. Сахакян.

Съгласно новия горскостопански план от 2020 г. годишното ползване в горите на Стопанството е 51 120 м³ дървесина. През 2020 г. са добити 53 035 м³, което се налага поради изоставане в планираното ползване в предходни периоди. Дървесината се добива от местни фирми и се предлага на търг, като предимство имат преработвателите от района. Дървата за огрев за местното население се осигуряват по предварително изготвени от кметовете на населените места списъци и се закупуват от склад. Цената на дървата остава непроменена за цялата година – 40 лв. без ДДС за кубик, въпреки че пазарът диктува други стойности в условията на недостиг на дърва.

Както и на много други места, тук дърводобивните фирми изпитват затруднения с набирането на работници, които предпочитат сезонната работа в чужбина и възпрепятстват фирмите да изпълнят поетите ангажименти навреме. Другият основен проблем е липсата на техника, така необходима, за да компенсира недостига на работна ръка. А важно условие за извършването на дърводобив е и горската пътна мрежа. Наскоро Стопанството е

изградило 4 бетонови моста на мястото на дървени, които вече не са били годни за експлоатация и са удължавали пътя за транспортиране на дървесината повече от два пъти. Не можахме да минем по тези мостове, времето не достигна, но пък видяхме добре поддържана дивечова ограда от фирма „Кондор“, която е сключила договор за концесия със Стопанството. В оградата в дивечовъден участък „Дъбрава“ на площ 300 ха се грижат за елен лопатар, муфлон и дива свиня. „С отдаването на дивечо-

вдните участъци дивечът намери стопанина си в много части на страната“, смята инж. Сахакян.

Иска ни се да разкажем и още – за работата с обществеността и подрастващото поколение, за грижата към младите служители и стимулите да получат висше образование и да се развиват в професията. И още... иска ни се да видим с нашите очи как тук горските си обичат работата, как обичат гората и с желание и усилия ден след ден оставят зелено наследство.

ДЛС „ГРАМАТИКОВО“: В сърцето на Странджа

Граматиново е село с много древна история, чиито корени се проточват до 1347 г., когато монаси и граматници (книжовници) се заселват в околностите на днешното населено място. Преживял трагедиите на нашата история, открай време това е борчески край, край на образовани и успели хора. От друга страна, това е центърът, сърцето, на Българската Странджа, чиято емблема са дъбовите гори, защото тук се намират най-обширните комплекси в страната, съхранени от древни времена, и където българската лесовъдска наука основно проучва и обосновава едни от най-важните въпроси, свързани с тяхното стопанисване, естествено възобновяване и отглеждане. Неслучайно през 1936 г. в Граматиново е създадено Ревирното лесничейство „Ви-

зица“, чийто наследник е днешното Държавно ловно стопанство „Граматиново“ – с. Граматиново.

За да усетиш това място, не се иска много – със самото си присъствие Странджа те привлича и въвлеча в живота си неусетно, но завинаги. И ако не е стъклото на колата, с която пътуваме с ловните надзиратели инж. Димитър Нанчев и Манол Шопов по тихите ъ хълмове и долове, имаш усещането, че летиш над нея – над красивия връх Телчарника, над р. Велека, над резервата „Тисовица“, аязмата, параклисите и безкрайните гори, приютили невидимите за окото горски обитатели. Емблемите на Стопанството – дъбовите гори и дивечът, са еднакво важни за дейността му.

Площта на ДЛС „Граматиново“ е 21 665.10 ха, като

Колективът на ДЛС – Граматиково, с директор инж. Ганчо Костадинов (в средата), зам.-директор Димитър Цанев (отляво) и гл. счетоводител Мария Москова (отдясно)

залесената от тях са почти изцяло горите – държавна собственост – 19 628 ха (99.4 %). Дъбравите са визитката и гордостта на Стопанството, а главните лесообразуващи дървесни видове са източен горун, благу, източен бук, странджански дъб, габър, трепетлика. Основният метод на възобновяване на горите е по естествен път. И не го прави само природата, а лесовъдско майсторство е естественото възобновяване (сн. 1).

Преминавайки през Стопанството, виждаме, че най-големи площи заемат широколистните високостъблени гори (91 %). Чистите източноторунови гори и смесените благунови насаждения се проточват като дългите странджански песни. Отбиеш ли се при защитените от закона вековни дъбови гори с достопочтени 200 – 300-годишни прародители на днешната Странджа или в защитената местност „Парория“ (986.6 ха) с благуново-церови насаждения на три века, при вековните дървета на 800 г., сякаш попадаш в праисторически

времена. И всичко се съхранява и пази зорко, защото затова на този свят има лесовъди.

Странджанското стопанство е и депо на ценна дървесина, за чието умножаване работят поколения лесовъди. По горскостопански план ДЛС „Граматиково“ има предвидено ползване на 44 070 м³ (стояща маса). Добива годишно 5957 м³ едра, 7869 м³ средна и 2996 м³ дребна строителна дървесина, както и 19 104 м³ дърва за огрев. Стопанската си дейност осъществява главно с предоставяне на ползването на дървесина чрез продажба на действително добито количество и стоящо „на корен“. За 2021 г. Стопанството има одобрени 35 229 м³ лежача маса, от които едрата строителна дървесина е 5099 м³, или 86 % спрямо ГСП, като при проведените процедури може да се похвали с добро постижение в единичните цени на дъбовата дървесина. Така при фурнира са достигнати 357 лв./м³ (по финансов план 300 лв./м³), траверси – 355 лв./м³ (съответно 280 лв./м³ по ФП), трупи – 301 лв./м³ (220 лв./м³) и други. Снабдяването на местното население с дърва е приоритет и поддържайки с години социалната си политика, Стопанството не надхвърли цената си от 35 лв./куб. метър.

Сечта се извършва с местни фирми и тъй като ДЛС „Граматиково“ е сертифицирано от 2002 г., се спазват всички изисквания на стандарта FSC. През тази година на територията на Стопанството при високоствъблените сечи за добив на едра дървесина и пробирките започва добив с харвестър от висок клас „John Deere“.

Работата с тази машина видяхме при сечта за производство на висококачествена дървесина в насаждения, определени за стопанисване по т.нар. Заарландски метод, по който Стопанството, едно от първите в страната, работи от 2008 г. и затова вече има добър опит в лесовъдската практика. В идеален вариант осветлената корона на едно от „дърветата на бъдещето“

1

изглежда толкова прекрасно (сн. 2).

През 2017 г. по приетия горскостопански план са определени насаждения с предвидена сеч по този метод. Инж. Димитър Цанев – зам.-директор на ДЛС „Граматиково“, ясно и подробно ни обясни технологията и предимствата при работата с харвестъра в дърводобива. Дневният добив варира от 120 до 140 пл. м³, в зависимост от средния диаметър на дървесината и сложността на обекта.

Това е 2 – 3 повече от останалите комплексни бригади, които не разполагат с такава техника. Добивът с харвестър, който отсича, кастри и разкроява, намалява похабяването на дървесина, гарантира точните размери на сортиментите, улеснява контрола, а от лесокултурна гледна точка – води до равномерно разхвърляне на вършината по цялата площ на сечището. Форвардерът завършва операцията за подвоз на добитата дървесина до временен склад. Ивайло Петров, собственик на фирмата „Скидърс Екстрийм“ ЕООД, работи на харвестъра, а баща му Диян – на форвардера (сн. 3).

Ловностопанската площ на ДЛС „Граматиково“ е 37 497.5 ха, като 5885.5 ха са предоставени на ЛРД „Сокол 2001“ – Малко Търново. Основните видове дивеч са благороден елен, сърна, дива свиня, а муфлонът (сн. 4) и еленът лопатар обитават ограденият участък в дивечовъдния участък „Уграш“.

Дивата свиня бе основният вид дивеч в ловните територии на Стопанството и носеше значителен приход по линията на организирания ловен туризъм. Африканската чума по свинете свежда популацията до критичния минимум и затова предстои много работа за достигане на допустимия запас и осигуряване на трофейно зрели екземпляри. Според директора на Стопанството инж. Ганчо Костадинов е необходима национална стратегия за възстановяване на популация-

та на вида и планиране и осъществяване на мероприятията за достигане на единна ловностопанска политика. Груповият лов трябва да се забрани за известно време и да се ловува само подборно на трофейно зрели животни, а разселването им да става от места, незасегнати от болестта. ДЛС „Граматиково“ разполага с база за интензивно

развъждане на дивеча в м. Петрова нива (5030 ха), която може да бъде използвана за разселване на дивата свиня в района.

Особено внимание трябва да се обърне и на другия основен вид дивеч – благородният елен. Тъй като той извършва т.нар. вертикална миграция по време на брачния период към ДЛС „Ропотамо“, е необходимо да се работи съвместно. Освен това, при високата лесистост на територията на Стопанството, усилията ще се насочат към отваряне на допълнителни открити площи за подобряване на хранителната база на вида, за да се предотврати сезонната му миграция към земеделските райони, където търпи значителни загуби от браконьерство.

На територията на ДЛС – Граматиково, са изградени много добри комплексни биотехнически съоръжения. Усилията сега са насочени към ловностопанския комплекс „Чуплака“, който се намира почти изцяло върху общинска собственост, между двете Държавни ловни стопанства „Граматиково“ и „Ропотамо“, където трябва да се изградят някои биотехнически съоръжения като 2-километровата просека, засята с пшеница, за подхранване на елена и сърната (сн. 5), а двете стопанства съвместно да наблегнат на охраната и увеличаването на популацията.

Екип на списание „Гора“

COP26: Светът трябва да премине от намерения към дела

Конференцията на ООН по изменението на климата (COP26) се проведе от 1 ноември до 13 ноември (удължена с ден) в Глазгоу, Шотландия, под председателството на правителството на Великобритания, в партньорство с Италия. Участваха лидерите на 197-те страни по Рамковата конвенция на ООН по изменение на климата с изключение на отказалите да присъстват лично президенти – на Русия – Владимир Путин, и на Китай – Си Цзинпин. Техни представители участваха в преговорите и оповестиха конкретните цели на двете държави за постигане на климатична неутралност. В Глазгоу пристигнаха около 25 000 души от целия свят – делегати, представители на наблюдаващи организации, журналисти, както и протестиращи, които скандираха по улиците на шотландския град, недоволни от мудните действия на световните лидери в борбата с климатичните промени. Преговорите имаха за цел постигането на споразумения, които да изпълнят четири основни цели:

- осигуряване на нулеви нетни емисии в световен мащаб до средата на XXI в.;
- ограничаване на глобалното затопляне до 1.5° C в сравнение с нивата от прединдустриалния период;
- мобилизиране на 100 млрд. долара годишно до 2025 г. в помощ на развиващите се страни за справяне с неблагоприятните последици от изменението на климата и обсъждане на мерки за адаптиране към този процес;
- увеличаване на финансирането за борба с климатичните промени и финализиране на Парижкия наръчник, съдържащ мерките за прилагането на Парижкото споразумение.

Договорено бе до края на десетилетието да се спре обезлесяването, като незабавно започне залесяване. Сред страните, подписали сделката, са Бразилия, Русия, Китай, Индонезия, Канада, Колумбия и Чили, притежаващи едни от най-големите горски площи в света. Обещани бяха 19 млрд. долара публични и частни инвестиции в защита на горите. Всяка минута светът губи горска площ с размерите на 27 футболни игрища. Над 100 държави са готови да спасят повече от

33 млн. км² гори до 2030 г., а редица международни корпорации да положат усилия за ограничаване на ролята на търговията с храни и земеделски продукти в обезлесяването. Лидерите на повече от 80 държави сложиха подписа си под съвместната инициатива на САЩ и ЕС за намаляване на емисиите на парниковия газ метан с 30 % до 2030 година. Но Китай, Русия и Индия – едни от най-големите замърсители с метан, не се присъединиха към споразумението.

Европейският съюз и повече от 40 държави, включително САЩ, Великобритания, Индия и Китай, се договориха да приложат план за ускоряване на развитието на зелените технологии. Ангажиментите са за постигане на редица цели, които „да направят чистите технологии и устойчивите решения най-достъпната и привлекателна опция във всеки сектор с вредни емисии в световен мащаб преди 2030 година“. Очаква се превозните средства с нулеви емисии да станат „новото нормално“, произведената стомана с почти нулеви емисии да е „предпочитаният избор на световните пазари“, а възобновяемият и нисковъглероден водород да бъде глобално достъпен до 2030 година. Стоманодобивната индустрия е един от най-големите източници на вредни емисии на CO₂, а Китай произвежда повече от половината стомана в света.

Друг конкретен ангажимент пое Индия – премиерът Нарендра Моди за пръв път посочи срок за постигане на климатичен неутралитет, макар и в далечно бъдеще – 2070 година. Като държава, в която 90 % от електроенергията се произвежда във въглищни централи, Индия е третият най-голям замърсител с въглероден диоксид в света.

Със закъснение от две години, до 2023-а, световните лидери ще спазват обещанието си да заделят по 100 млрд. долара на година за развиващите се страни, за да им помогнат в прехода от въглищна индустрия към такава, базирана на възобновяеми източници. В същото време беше оповестен и ангажимент да бъдат инвестирани 130 трилиона долара частни капитали в дейности, целящи намаляване на вредния ефект от икономиката върху околната среда.

Американският пратеник по въпросите за климата Джон Кери заяви в интервю за британската телевизия BBC, че ключови страни следват политики, които са „на ръба да станат много опасни“, и допълни, че ако вредните емисии не бъдат намалени достатъчно през следващите девет години, човечеството няма да успее да задържи покачването на температурите на Земята до 1.5° C и няма да постигне целта си – нулеви нетни емисии до 2050 година. Според учени ще е нужно до края на десетилетието глобалните въглеродни емисии да отбележат спад с 45 % спрямо нивата от 2010 година. Но освен за краткия период по време на въвеждания локдаун заради пандемията от COVID-19 емисиите продължават да се покачват. На 11 ноември изненадващо дойде новината, че Китай и САЩ, които са най-големите замърсители с въглеродни емисии, са се споразумели да работят заедно според насоките в Парижкото споразумение за климата, като намалят емисиите на парникови газове, постепенно се откажат от употребата на въглища и опазват горите. Историческо постижение – така Алок Шарма – председател на Конференцията на ООН по изменението на климата, нарече споразумението за постепенно намаляване на производството на енергия от въглища. Макар в оспорваното проекторешение да се предвиждаше „последователно пълно прекратяване“ на използването на този тип твърдо гориво, Индия, подкрепена от Китай и Австралия – най-големият износител на въглища в света, настояха в последния момент текстът да бъде променен на „последователно намаляване“. Гласувалите прецениха, че е по-добре Климатичният пакт да бъде приет, отколкото да няма сделка. Експерти по въпросите на околната среда отбелязаха, че за пръв път в споразумението на ООН изрично става дума за фосилни горива.

Следващата Конференцията на ООН по изменението на климата – COP27, ще се проведе догодина в Египет, а COP28 – през 2023 г. в Обединените арабски емирства.

Женя СТОИЛОВА

Законът за горите – наложителни ли са промени?

СПИСАНИЕ „ГОРА“ ИНИЦИИРА НА СВОИТЕ СТРАНИЦИ АНКЕТА,
СВЪРЗАНА С ПРОМЕНЕТЕ В ЗАКОНА ЗА ГОРИТЕ. ПИТАМЕ ВИ:

1. Кои ключови промени трябва да залегнат в Закона за горите?
2. Необходимо ли е самостоятелно горско ведомство и каква трябва да бъде неговата структура?

Изпращайте Вашите мнения на електронната поща на Редакцията: gora@iag.bg.

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ –
председател на Съюза на
лесовъдите в България

1. Естествено е да се постави на първо място грижата за колегите лесовъди. Необходима ни е обособена единна система за набиране на образовани служители, развитие на потенциала им и задържане на професионалистите както в предприятията, така и в системата на ИАГ. Бихме искали да се възстанови практиката за ръководители на горското ведомство и неговите подразделения да бъдат назначавани доказани професионалисти, признати от лесовъдската колегия, с безспорни управленски качества, морал и авторитет. Трябва да се промени категорията на труд за служителите, да се въведе допълнително заплащане за прослужено време върху основното месечно възнаграждение за всяка година стаж, да се осигуряват пари за храна и облекло. Освен това да се усъвършенства системата за образование, квалификация и преквалификация с особен акцент върху техник-лесовъдите, независимо на каква позиция са.

За възстановяването на доверие-то на обществото към лесовъдската

колегия предлагаме създаване на обществени консултативни съвети на ниво община, област, район за планиране и национално ниво, в които представители на всички заинтересовани страни да участват в обсъждането на проблемите по управлението и стопанисването на горите.

Считаме за необходимо някои от дейностите в обществена полза да бъдат финансирани изцяло от държавния бюджет. Тук се отнасят: залесяване, опазване, отглеждане на горите, лесозащита, ловностопанска дейност, охрана на лова и дивеча, строителство на горски пътища, горска инвентаризация. Да се отделят средства и да започне процесът по извършване на първата национална горска инвентаризация и усъвършенстването ѝ.

Необходим е открит достъп до системата от данни за горите – те да бъдат обвързани в географската информационна система, в която всяка информация е обектно привързана и може да бъде достъпна през различни електронни устройства – компютър, лаптоп, таблет, мобилен телефон. Да се търси непрекъснато усъвършенстване на единната информационна система и улесняване на достъпа до информация на гражданите за дейността на централното горско ведомство и осъществяваните от него дейности чрез уеб-базирани системи и приложения. Да се осигури обвързаност на дейностите в горските територии с географските информационни системи, проверка в реално време на постъпили сигнали. Да се търси развитие и подобряване на системата на горско планиране, независимо от собствеността, и включване на заинтересованите страни във формулирането и осъществяването на горската политика.

От бъдеща промяна в Закона за горите очакваме нов модел за управление на горското ведомство, в т.ч. в структурата и подчинеността на държавните предприятия по чл. 163 от ЗГ в съответствие с изискванията на Закона за публичните предприятия. Необходими са дългосрочни и финансово обезпечени програми за екологично образование на обществеността, чрез които да се създадат образователни средища и да се осигури оборудване на подвижни центрове по горска педагогика (по примера на ЮЗДП – Благоевград). Длъжността на педагога да се регламентира в щатното разписание, а неговата основна цел да бъде обучението на подрастващите, които да се възпитават в любов и отговорно отношение към природата.

2. Единството на горското ведомство трябва да се запази, независимо дали е поделение на МЗХГ, или е самостоятелно – на пряко подчинение на Министерския съвет. Задължително е то да съчетава в себе си най-важните държавни функции – формирането и осъществяването на политиката в областта на горското и ловното стопанство, дърводобива, дървообработването, мебелната и целулозно-хартинената промишленост с управлението на бизнеса за възпроизводство на баланс от икономически, екологични и социални продукти, функции и услуги от държавните гори за задоволяване на обществените потребности в дългосрочен аспект.

Държавната политика в областта на горското стопанство трябва да се осъществява от самостоятелна структура, т.е. ИАГ да бъде преструктурирана в първостепенен разпоредител с бюджет към Министерския съвет (както беше Държавната агенция по горите) или като отделно министерство.

Създаването на самостоятелно горско ведомство би поставило въпросите за опазване на горите, регулиране на водния отток, осигуряване на чиста питейна вода и развитието на горското стопанство на най-високо държавно ниво, отговарящо на огромното значение на горите

за опазване на почвата, климата и инфраструктурата. Тези въпроси са в неразделна връзка с дърводобивната, дървообработващата, мебелната, целулозно-хартиената промишленост – индустрия, която осигурява над 6.5 % от БВП, заетост и препитание на над 100 000 семейства, а от продуктите, чийто източник са горите, зависят над 1 млн. души. Със създаването на самостоятелно горско ведомство ще се гарантира безпристрастност, обективност и реално разделение на административната от стопанската дейност в горите.

**Инж. Здравко БАКАЛОВ –
директор на Южноцентрал-
ното държавно предприятие
– Смолян**

1. Нужни са промени в Закона за горите и подзаконовите нормативни документи в частите, отнасящи се до:

- *Контрол в горските територии.* Създаване на условия за пряк контрол в горскостопанската единица (ДГС/ДЛС) чрез минимум две щатни бройки за лесовъди на държавна издръжка, които отговарят за ползването, стопанисването и контрола на дейностите, независимо от собствеността върху горските територии.

- *Фонд „Инвестиции в горите“.* Премахване на Фонда, който сега акумулира средства, които се отчитат като разход за стопанската дейност на държавните предприятия. Ползването на тези средства е ограничено в конкретни дейности, които не позволяват инвестиции в модерното горско стопанство.

- *Прилагане на лесовъдски мероприятия.* Наложително е преразглеждане на лесовъдските системи и интензивността на ползване на дървесина от горските територии.

- *Дейности в горските територии.* Необходимо е профилиране на фирмите, извършващи дейности в

горските територии, и обособяване на чисто дърводобивни фирми, гарантиращи цялата горска производствена верига и ползващи кредити и гаранции за оборудване и предоставяне на техника, бонусна система при добри резултати.

- *Продажба на дървесина от държавни гори.* Прилагане на гъвкава и пазарно обоснована ценова политика, съобразена с тенденция за продажба от формирани централни складове на действителни количества дървесина.

- *Опазване на горските територии.* Необходимо е създаване на структура или орган на национално ниво (може и свързан с органите на МВР) за контрол върху всички горски територии.

2. Независимо какъв ще бъде статутът на ИАГ, считам за необходимо да се обособи:

- Структура на държавните гори – създаване на две държавни предприятия на лесовъдски принцип за държавните горски територии – едното за стопанисване и управление на иглолистните гори, а другото – на широколистните гори.

- Структура на недържавните гори – създаване на условия за окрупняване на собствеността на доброволен принцип по модела на горските потребителски кооперации и дружества съгласно Закона за кооперациите.

**Инж. Тома БЕЛЕВ –
председател на Асоциацията
на парковете в България**

1. Промените трябва да отчитат интересите на всички – гражданите, държавните предприятия, дърводобивните фирми, дървопреработвателите, и да са по-лесно приложими. Тази част от Закона е най-променяната и явно още една малка промяна няма да доведе до значимо подобрене. Тук са необходими кардинални решения и

българското общество трябва да е готово за тях, независимо че временно цената ще бъде висока. Търговията с дървесина трябва да се изнесе от гората и да се извършва единствено от складове (временни и постоянни) – колкото по-близо до крайния получател, толкова по-добре. От промени се нуждаят и частите, свързани с ползването на екосистемните услуги от горите, правото на ползване за различни цели – лов, туризъм, рекреация, води и т.н. Не е решен въпросът и с явната несправедливост при разпоредителните сделки от последните 20 години, за които са ползвани нормативно определени цени, а не пазарни. Някои от най-ценните имоти на държавата са изтъргувани на ниски цени и това доведе до загуби за стотици милиони левове. По нов начин трябва да бъде уреден и въпросът с достъпа до горите.

2. Държавните гори са най-голямата държавна собственост и е логично тя да се управлява от самостоятелно ведомство. При това тук отчитам стойността на материалните блага, без да оценявам нематериалните ползи. Отделно смятам, че е добре на локално ниво цялата държавна собственост да има стопанин, който да се грижи за нея. Тази линия на мислене би ни довела до едно ведомство, отговорно за стопанисването на държавните горски имоти, защитени територии за опазване на природата и културата, водни обекти и малкото останали държавни земеделски имоти. Гражданите трябва да виждат служителите на държавата на място и да имат към кого да се обърнат пряко, а не – пишейки писма до структури на десетки и стотици километри. Държавата трябва да е добър стопанин на собствеността, която сме ѝ предоставили да управлява от наше име. Едно министерство на природното наследство и държавните имоти би било добро решение. Чисто функционално то ще е отговорно за държавната политика в областта на горите и за стопанисването на всички държавни неурбанизирани имоти. В структурно отношение не може да се избяга от трите нива – национално, регионално и локално, като формирането на политиката се извършва на национално ниво, разпореждането с приращенията върху имотите и координацията – на регионално, стопанисването, опазването и контролът – на локално ниво.

Бъдещето на горите в Югозападна и Западна България с оглед на променящия се климат

Доц. д-р Момчил ПАНАЙОТОВ – Лесотехнически университет,
Васил ВАСИЛЕВ и Надя ЦВЕТКОВА – Сдружение „Геополиморфик Клауд“,
Андрей Ковачев – Сдружение за дива природа „Балкани“, Цветомир
КЪНЧЕВ – климатолог

Климатичните промени са едно от най-съществените предизвикателства на нашето време. Сред най-уязвимите компоненти на околната среда са горите. Изключително сложната комбинация от различни елементи на горските екосистеми, голяма част от които живи, предполага неяснота за това как те ще се справят с прогнозираните по-високи температури и летни суши през следващия век. Един от районите у нас, в който се очакват най-сериозни промени, е Югозападна България, където според климатичните модели е много вероятен средиземноморски тип климат със значително повишаване на температурите. Това е сред основните причини територията на Югозападното държавно предприятие – Благоевград (ЮЗДП) да бъде избрана за моделиране на потенциалната очаквана пригодност на условията на средата за основните дървесни видове в рамките на проект „Подпомагане на възстановяването, климатичната устойчивост и значимостта за биологичното разнообразие на приоритетни горски местообитания в „Натура 2000“ зони“ LIFE19 NAT/BG/000986 – LIFE REFOREST, финансиран от Програма LIFE Nature 2019 на Европейската комисия. Другата причина е изключителното разнообразие от релефни, почвени и климатични условия на територията на ЮЗДП, което покрива почти пълния спектър за нашата страна и съответно развитите модели могат да помогнат да се опознае по-добре екологичната ниша, която заемат дървесните видове.

Въпреки някои свои недостатъци и условности различните компютърни модели за прогнозиране на бъдещето позволяват да се направят предварителни предвиждания и да се очертаят приоритетни дейности и мерки за подготовка на горите. Сред най-популярните подходи е моделирането на екологичните ниши на видовете. Концептуално подходът се базира на това, че отделните видове съществуват в рамките на взаимното влияние на редица фактори, които имат своите гранични стойности и съответно чрез моделиране тези стойности могат да бъдат търсени. В рамките на своята еволюция различните видове са заели определени територии, които се характеризират с подходящи за тях условия (ареал). В много случаи е възможно на други места също да има подходящи комбинации от условия, но поради различни причини видовете да не са достигнали до тях и да не са успели да реализират пълноценно своята ниша. Пример за това е географска изолация заради

непреодолими за разпространението на вида условия.

Един от най-популярните компютърни модели за моделиране на екологичната ниша на видове е MaxEnt. Оригинално той възниква в Центъра за биоразнообразие и консервация към Американския музей по естествена история (AMNH). По същество е техника за прилагане на алгоритми за машинно самообучение (machine learning), наречена „моделиране на максималната ентропия“, и позволява да се установят комбинациите от фактори с най-голямо значение за разпространението на даден вид на базата на данни от реалното му разпространение. Въз основа на тази комбинация от фактори и изчисления се съставят карти, които показват пригодността на дадена територия като условия на месторастене спрямо проучвания дървесен вид. Същият алгоритъм може да се използва и за изчисляване на потенциално бъдещо разпространение на базата на получения модел за зависимости между екологичните фактори. Трябва да се отбележи,

че моделирането с MaxEnt позволява разкриването на екологична ниша, но не може да се използва за направа на изводи за конкурентните и други биотични взаимоотношения между отделни видове. Също така, както при всеки друг модел, недостатъци във входящите данни на някой параметър може да не позволят адекватно да се оцени влиянието му.

В рамките на посочения проект бяха използвани данните от предходно моделиране по проект, финансиран от НДЕФ („Адаптиране на горите на Югозападното държавно предприятие към климатичните промени“), на варирането на климатичните параметри върху територията на ЮЗДП. За основа послужиха данните от реални измервания в голям брой метеорологични станции за периода 1961 – 1990 г. и прогнозираните изменения на климата в региона според модела „Аладин“ при среден климатичен сценарий A1B по проекта CECILIA. От тези модели бяха извлечени стойностите на различни климатични параметри за всеки подотдел, в който се среща дървесен вид от интерес. Въз основа на данните от горскостопанските планове и триизмерен модел на релефа беше получена и информация за почвеното покритие, релефните особености и изложението. Тези дейности бяха изпълнени от екипа на Сдружение „Геополиморфик Клауд“, което е специализирано в обработката и анализите на данни в ГИС среда. Получените данни бяха въведени в модела MaxEnt като променливи в рамките на две изчисления. При първото беше направена оценка кои променливи са взаимосвързани и кои са от малко значение и съответно могат да отпаднат за второто проиграване на модела. За втория етап на изчисления бяха използвани 9 променливи, като 6 от тях бяха климатични, а другите 3 – свързани с почвеното покритие.

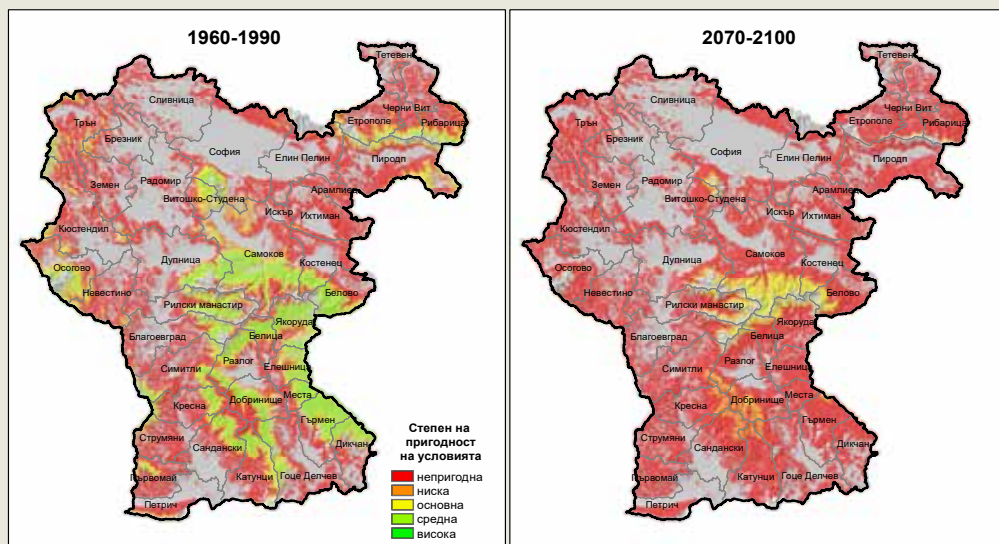
Какво показва моделирането с MaxEnt за основните дървесни видове на територията на ЮЗДП

Условно дървесните видове може да се разделят на 3 категории:

- дървесни видове, за които се очаква да се сблъскат със сериозно свиване на териториите с подходящи климатични условия;

- дървесни видове, за които може да се очаква нишата да се разширява

Степен на пригодност в условията на *Picea abies*

Ниска пригодност на условията ($>0.3, <0.5$): 992 кв.км
Висока пригодност на условията (>0.5): 2288 кв.км

Ниска пригодност на условията ($0.3, <0.5$): 579 кв.км
Висока пригодност на условията (>0.5): 137 кв.км

Фиг. 1. Моделиране на степен на пригодност на територията на ЮЗДП за обикновен смърч (*Picea abies*) при базисен климат (1961 – 1990 г.) и климатична прогноза (2070 – 2100 г.). Зеленият цвят показва територии с висока степен на пригодност на базата на климатични показатели, а жълтият – със средна степен. Оранжевите и червените цветове сочат ниска степен на пригодност

и съответно те да увеличат заемащата от тях площ;

- видове, за които не се очаква съществена промяна.

Към първата категория, които условно можем да наречем „губещи“, се отнасят предимно иглолистните дървесни видове и особено тези, които сега заемат най-студените зони в субалпийските гори. Моделирането показва значително свиване на екологичните им ниши. На база на климатични условия екологичните ниши ще се изместват към по-големи надморски височини, но там се очаква видовете да срещнат други лимитиращи фактори като силни ветрове, лавини, прекалено скалисти участъци с примитивни почви или без почви, бавно нарастване на младите индивиди и повишен риск от измръзването им. От друга страна, от по-малки надморски височини е вероятно настъпването на силно конкурентни видове, основно обикновения бук, който може да измести или ограничи на много места разпространението на дадени иглолистни видове. Може да се счита, че за някои моделирането на екологичната ниша не представя в достатъчно добра степен пълната пластичност на вида. Пример е бялата мура, която сега успява да се развива успешно и на доста по-ниски локации от известните масови находища, което е индикация за по-широка пластичност и потенциал за понасяне и на по-високи температури при подходящи други условия. Независимо от това

потенциалното свиване на екологичните ниши е силно притеснително особено за редките планински видове и изисква усилия в по-детайлни проучвания, сериозен мониторинг на състоянието на популациите, експерименти за натрупване на опит с производство на посадъчен материал и залесителни дейности, целенасочено стопанисване за толериране на такива видове. Вероятно най-засегнатият вид ще е обикновеният смърч. Както е известно, той се развива добре при хладен планински климат и има предпочитания към сенчести изложения на склоновете със сравнително богати почви. За територията на ЮЗДП 90 % от разпространението му е между 1200 и 1950 м н.в. (средно 1550 м н.в.) при средна годишна температура 5.9°C , средна температура за юли 14.6°C , средна сума на валежите 890 мм и средна сума на летните валежи (юли – август) – 136 мм, при преобладаващо средноплатки и дълбоки тъмноцветни и кафяви горски почви.

Моделирането на екологичната ниша за обикновения смърч показва силна зависимост на разпространението от средната годишна температура, годишното количество на валежите и индекс на континенталност, изчислен по методиката на Ривас – Мартинез. Моделът показва висока пригодност на условията на средата при базов климат върху 2288 км² предимно в Рила, Пирин, Западните Родопи и Витоша, което до голяма степен съвпада със сегаш-

ното разпространение на територията на ЮЗДП (фиг. 1). При прогнозираните бъдещи климатични условия за 2070 – 2100 г. терените с висока пригодност от климатична гледна точка се очаква да бъдат едва 137 км² – т.е. 15-кратно намаляване на терените с подходящи условия.

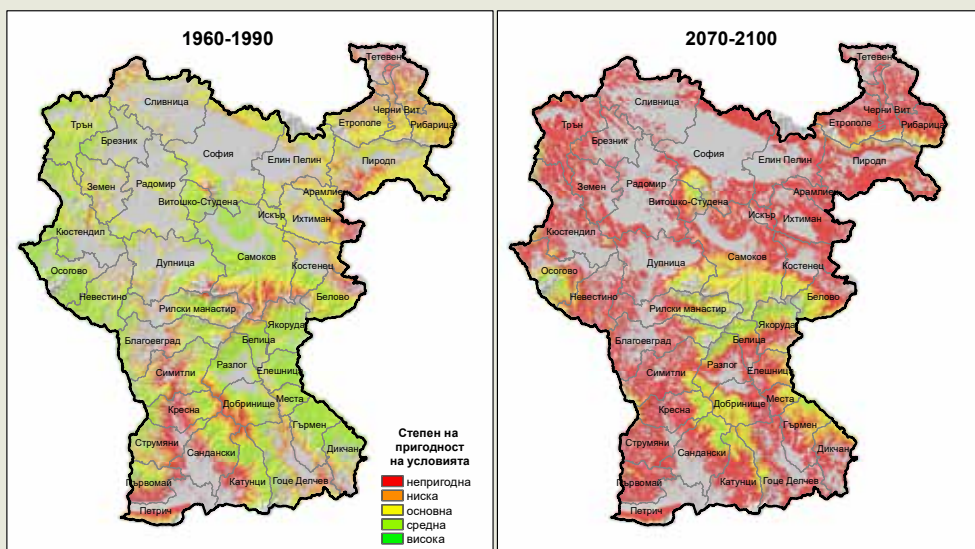
Много сходни модели се получават и за клек, бяла мура, черна мура, обикновен ела. За представителите на род бор се очаква, че реалната ситуация може и да не е толкова лоша в сравнение с модела – известна е тяхната по-висока толерантност към засушавания в планински условия и по-голямата непретенциозност спрямо почвените условия. За обикновения смърч и обикновената ела обаче прогнозите са наистина много притеснителни предвид техните изисквания към по-богати почви и повече овлажняване. Важно уточнение е, че тези модели са развивани изцяло за естественото разпространение на видовете. Както е известно, при белия и черния бор са налице много големи площи култури, създадени на по-малки надморски височини, и голяма част от тях и сега се намират извън моделираните подходящи условия за видовете. Това означава, че ако климатичните прогнози се реализират дори частично, в тези култури ще са налице условия за значително влошаване на състоянието на залесените видове. Очаква се белият бор да е особено потърпевш, защото е взискателен към атмосферната влажност и комбинацията от високи температури и засушаване на по-малки надморски височини влошава много състоянието му (фиг. 2).

Сред дървесните видове с моделирано очаквано намаляване на териториите с подходящи климатични условия са и по-претенциозни широколистни видове като дребнолистна и едролостна липа, обикновен кестен, елши. Възможно е това да е отражение на малкото входящи данни за подотдели с осезаемо участие на тези видове. Независимо от причините подобно развитие на ситуацията изисква внимание към тях, качествен мониторинг и своевременно подпомагане в случай на необходимост.

Към втората категория, които условно можем да наречем *печеливши*, се отнасят предимно видовете от род дъб, келявият габър, смриките. Те са добре приспособени, за да понесат много широк спектър от условия и успешно да се развиват при комбинации от бедни почви, лятно засушаване и краткосрочно, дори значително спадане на температурите през зимния сезон, което е важен фактор, ограничаващ

разпространението на видове с предимно средиземноморски ареал. Като пример бихме посочили косматия дъб, който се характеризира с най-голяма пластичност при потенциално затоплящ и засушаващ се климат. Анализът на данните за разпространение на *Quercus pubescens* на територията на ЮЗДП показва, че той се среща при високо участие (над 40 % в рамките на подотдел) на 251 км², а с по-ниско участие на още 285 км² при надморска височина от 150 до 1350 м, като най-осезаемо е в диапазона 500 – 950 м н.в. при много различни комбинации от почвени и релефни условия. В случая с територията на ЮЗДП моделирането за *Quercus pubescens* показва висока степен на пригодност на 2164 км² при базисни климатични условия, 1960 – 1990 г., и текущи данни за разпространението (фиг. 3, лява карта, жълти и зелени цветове). При очакваните бъдещи климатични условия териториите с висока пригодност на условията за разпространение на *Quercus pubescens* ще станат 3590 км², а с ниска пригодност – още 2167 квадратни километра. Това е почти двойно увеличаване на екологичната ниша. На практика всички хълмисти и нископланински терени ще са подходящи за вида. Сходно е увеличаването за благауна (*Quercus frainetto*), при който се очаква териториите с висока пригодност да се увеличат двойно – 7398 км², за цера (*Quercus cerris*) – очаквани подходящи условия на 5869 км² – почти двойно нарастване. При горуна (*Quercus petraea*) се очаква сравнително запазване на площта на териториите с подходящи условия, като голяма част от сегашната ниша се влошава с една подстепен на пригодност. Разширяването на нишата е в посока навлизане по-високо в планините, като единствено високите части на Пирин, Рила, Витоша и най-високите части на Стара планина и Беласица остават с недобра пригодност. В действителност, ако атмосферната влажност не спадне, е възможно и част от подходящите сега за горуна планински склонове да запазят своята пригодност предвид толерантността на вида към бедни почви и скалисти терени. По тази причина може да се счита, че горуният като цяло ще е вид, който няма да претърпи сериозна загуба на подходящи местообитания и по-скоро би запазил голямото си значение, особено на стръмни, скалисти и припечни склонове в средния лесорастителен пояс.

Същевременно, независимо от екологичната пластичност, трябва да се отчете трудното възобновяване на дъ-

Ниска пригодност на условията (>0.3, <0.5): 2678 кв.км
Висока пригодност на условията (>0.5): 6143 кв.км

Ниска пригодност на условията (0.3, <0.5): 1156 кв.км
Висока пригодност на условията (>0.5): 1363 кв.км

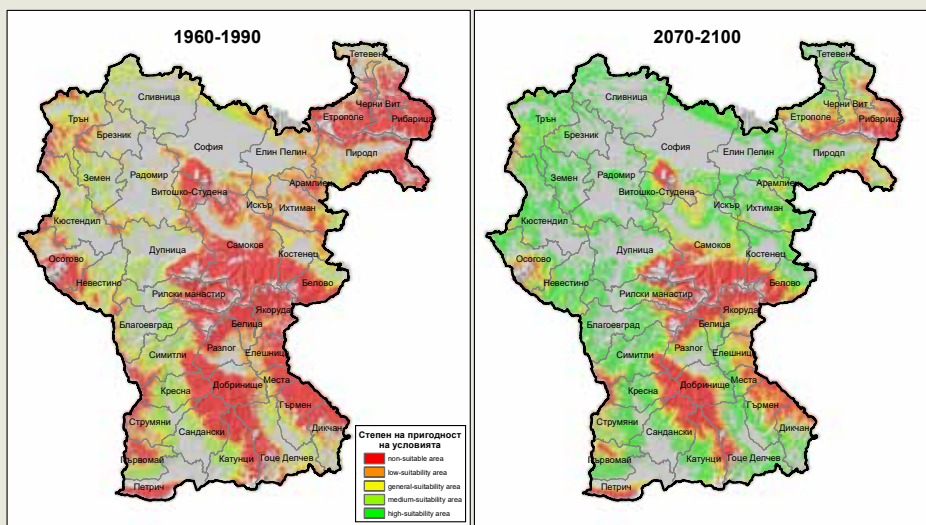
Фиг. 2. Моделиране на степен на пригодност на територията на ЮЗДП за бял бор (*Pinus sylvestris*) при базисен климат (1961 – 1990) и климатична прогноза (2070 – 2100)

бовете, малките им възможности за миграция, значителното натоварване от прегризване и конкуренция с други видове с потенциално добро представяне при бъдещи по-топли условия като например келявия габър. Това значи, че ако трябва да се реализира потенциално по-добрата ниша на дъбовете, ще са необходими сериозни усилия в отглеждането на горите и тяхното опазване. В противен случай е вероятен преход към растителни съобщества от средиземноморски тип с доминиране на храсти и дребноразмерни дървета. Един от потенциално печелившите видове при такъв сценарий би бил келявият габър (*Carpinus orientalis*), но това не е желателно от стопанска и донякъде от екологична гледна точка.

Сред видовете, които може да запазят или дори да имат разширяване на екологичните си ниши, са обикновеният бук и обикновеният габър. И при двата вида, които са с голямо значение за средния планински пояс, се наблюдава сравнително запазване или увеличаване на екологичните ниши като територия. Логично е, че това ще е възможно при мигриране към по-големи надморски височини и засилване на конкуренцията с видовете, които сега доминират тези месторастения. Промените може да са за сметка на загуби на територии при по-малки надморски височини от обикновения бук, на заемане на тези площи от обикновен габър и навлизане на обикновения бук по-широко в зоната на иглолистните, основно на мястото на обикновения смърч и бялата мура. Моделирането показва потенциално за-

пазване и разширяване на екологичните ниши и на ценни видове с малко участие в смесените широколистни гори като обикновен явор, планински ясен, планински бряст, обикновена череша, а на по-малка надморска височина – мъждрян, сребролистна липа, полски ясен, бяла тополя, върби. Много от тях и сега имат висока пластичност, но реалното им разпространение е ограничено предвид по-ниска конкурентоспособност (например спрямо обикновен бук или други видове на по-малки надморски височини) или ограничаващи условия като тези на крайречните съобщества. Същевременно трябва да се има предвид, че при моделирането на екологичните ниши на видове с данни за малко подотдели с осезаемо участие (реалния случай с много от посочените видове) са възможни грешки в посока на изчисляване на много широка потенциална ниша.

Важно уточнение е, че посоченото моделиране е само за екологичните условия и не отчита други важни фактори като конкуренцията между видовете, възможностите за производство и особено за разпространение на семената, стопанските дейности, с които може да се направляват значително процесите в горите. При някои видове (родовете дъб, бук и кестен) семената са тежки и мигрирането към нови територии без съществено подпомагане би било много бавно. При други стратегиите за разпространение на семената позволяват по-лесно достигане на нови територии. Примери са видове с леки семена, които се разнасят от вятъра (семеиство

Ниска пригодност на условията: 2022 кв.км
Висока пригодност на условията: 2398 кв.км

Ниска пригодност на условията: 1177 кв.км
Висока пригодност на условията: 6630 кв.км

Фиг. 3. Моделиране на степен на пригодност на територията на ЮЗДП за космат дъб (*Quercus pubescens*) при базисен климат (1961 – 1990) и климатична прогноза (2070 – 2100)

борови, яворови, род ясен, родовете върба, бреза, топола, липа и др.) или чрез птици. При тях миграцията може да протече по-лесно. Голямо значение биха имали и различни едроплощни природни нарушения (ветровали, пожари, големи ледоломи), които може да ускорят значително заемаването на нови територии от пионерни видове с по-широка екологична ниша. При някои дървесни видове са възможни значителни проблеми заради нападения от насекоми и гъбни видове, които биха се възползвали от подобрени за тях климатични условия. Например мигриране на корояди към по-големи надморски височини от достиганите сега. Тези фактори биха имали съществено значение и в някои случаи то да е много по-голямо от чисто климатичните ефекти.

Отговор на въпроса какви ще са тенденциите в развитието на горите в цялата страна дават два други проекта: проект, финансиран от НДЕФ – „Предложение за промяна на горската нормативна база и адаптирането ѝ към промените в климата“, и компоненти на проект на Североизточното държавно предприятие (СИДП) – LIFE 19 NAT/BG/001133 – LIFE IASHAB „Премахване на инвазивни чужди видове, възстановяване и опазване на приоритетни горски местообитания от мрежата „Натура 2000“ в Североизточна България“. В тях са сравнени климатични аналози на прогнозния горски биоклимат в периода 2070 – 2100 г., описан по метода на Ривас – Мартинез, с места, в които досега е имало такъв или много подобен

биоклимат. На тази основа е направена експертна оценка на тенденциите в развитието на горската растителност в бъдеще. Оценка на прогнозния горски биоклимат се базира изцяло върху данните на НИМХ по европейския проект CECILIA (модел Aladin, среден емисионен сценарий A1B). Според тях за периода 2070 – 2100 г. навсякъде в страната се очаква затопляне с до 3 – 4°C на средните температури, като по-силно ще е затоплянето на летните спрямо зимните температури и се очаква да има увеличаване на континенталността. Успоредно с това се прогнозира известно намаляване на валежите – най-вече на летните. Това означава изместване на горскорастителните пояси на по-голяма надморска височина приблизително с 500 м или с около 150 – 350 км на юг (например аналозите за 2070 – 2100 г. на станцията в гр. Сандански сега се намират във вътрешността на сушата в района между градовете Атина и Ламия в Гърция). Най-засегнат в цялата страна ще е долният равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори. Как изглежда това на картата на горскорастителното райониране? До 850 м н.в. в Южната крайгранична област и до около 550 м н.в. в Тракийската горскорастителна област се очаква поява на засушлив средиземноморски климат, аналогичен на днешния климат на Беломорската равнина в Гърция. Такива условия ще са неблагоприятни за всички по-влаголюбиви видове – обикновен и източен бук, горун, обикновен габър. С изключение на по-влажните

райони на Предбалкана и Странджа климатът ще е твърде сух и топъл и няма напълно да отговаря на изискванията на видове като благуи и цер, но надеждата е, че те поне ще се покажат по-устойчиви на идващите промени. От основните лесообразуватели условията ще са благоприятни най-вече за косматия дъб и неговите придружители.

Критично ще е положението до около 300 м н.в. в Тракийската и 500 м н.в. в Южната крайгранична горскорастителна област, където се очаква да се формира много топъл и силно засушлив средиземноморски климат, а под 200 м н.в. около градовете Петрич и Сандански – и полупустинен. Понастоящем при такъв климат не се срещат видове, които са важни лесообразуватели в България, а са разпространени само чисто средиземноморски видове – калабрийски и алепски бор, дъб паламуд, каменен дъб, късолистен дъб, пърнар и други видове, характерни за маквисите. От нашите видове в тази зона условия за растеж има единствено за косматия дъб и пърнара, но не е сигурно дали екотиповете на косматия дъб, разпространени у нас, ще имат нужната устойчивост.

До около 300 м н.в. в Мизийската горскорастителна област (Краище, Дунавска равнина, Лудогорие и Шуменско-Провадийско плато) се оформя пояс на силно засушлив и силно континентален средиземноморски степен биоклимат. В източния дял на Лудогорието и по Добруджанското Черноморие засушаването ще е най-силно и там също ще има цялостно неблагоприятни условия за дървесна растителност. Този бъдещ биоклимат няма точни аналози, но най-близките до него са сухите райони между Грузия и Азербайджан и равнинната част на южна континентална Турция на границата със Сирия. В природата сега за такъв биоклимат (в различните райони – аналози) са характерни светли гори, редколесни храсталаци от хвойни (дървовидна хвойна, червена смрика), драка, различни видове кукуч, пърнар, елдарски бор, силно сухоустойчиви листопадни видове дъб (космат и алепски дъб, дъб на Брант). От нашата флора в тази горскорастителна област устойчивост към тези условия се очаква да има отново косматия дъб и неговите придружители.

Освен запазване и щадящо управление на местната горска растителност в тези критични райони се препоръчва и започване на експериментални залесявания с естествени видове от най-близките до страната райони с аналогичен климат.

Обезпечени ли са крайните потребители с дърва за огрев?

През втората половина на годината актуална стана темата за липсата на дърва за огрев и така сред обществото започнаха различни спекулации и догадки.

По данни на МЗХГ проблемите са свързани с изборите като механизъм за въздействие върху местното население, повишаването на цените от фирмите за транспорт и добив, отлагане на закупуването за есенните месеци и други.

Наше проучване на територията на цялата страна със заинтересованите страни (ДГС, ДЛС, общински стопанства, дърводобивни фирми, частни лица и др.) установява, че основните проблеми при набавянето на дърва за огрев са в няколко направления.

● **Липсата на работна ръка.** Изминалите 2 години несъмнено повлияха на икономиката, много хора изгубиха работата си, а други се принудиха да напуснат страната и да търсят по-високо заплащане в чужбина. Работата в гората е трудоемка и все по-малко хора се задържат продължително, старите и квалифицирани работници намаляват, а тежките и нископлатени условия на труд не са привлекателни за новите. От друга страна, там, където все още има практика местното население да си добива само, възникват се наклонят отново в полза на снабдяване с дърва от склад или частни фирми. Основните ползватели на дървесина за местното население са възрастни хора или такива без техника, които така или иначе не могат да извършат добива сами и отново се налага да използват помощта на трети лица. Те дават бележките на други хора, които често правят нарушения, и така отново се включва сивият сектор. Успоредно с това многото документи – списъци с местно население, позволителни за достъп, превозни билети, фискални бонове и тяхната обработка, допълнително забавят работата на горските служители.

● **Цените на дървесината в заводите.** С цел да се обезпечат с достатъчно количество дървесина и да покрият нуждите си, заводите завишиха изкупните цени, като дори станахме свидетели на изкупуване и преработка на висококачествена строителна дървесина за целулоза. По-лесната логистика на фирмите със заводите и по-добрите цени, които те дават, доведоха до по-трудно набавя-

не на дърва за огрев на местно ниво. Оттам се завишава и цената на дървата до крайния потребител, а липсата на изрядна техника, снабдена с GPS устройства, отново работи в полза на по-големите фирми в дърводобива.

● **Повишаване на цените на горивата и електроенергията.** Най-търгуваните широколистни дърва се предлагат за лична употреба на горски склад на цени между 37 и 48 лв. за пр. м³ без ДДС. Иглолистните дърва варират между 24 и 36 лв. без ДДС за различните териториални подразделения и се определят от специфичните условия на района, отдалечеността на сечището от населеното място и разходите за добив. Продажната цена на добивани от самите лица за собствени нужди дърва е в границите от 5 до 22 лв. без ДДС за пр. м³ за иглолистните и от 12 до 28 лв. – за широколистните дърва. Важно е да се знае, че в посочените цени не са включени разходите за транспорт, товарене и разтоварване. Тези дейности се плащат от купувачите и обикновено се извършват от частни физически или юридически лица, притежаващи собствени транспортни средства, като стойността на предлаганата от тях услуга допълнително оскъпява крайната цена на дървата.

● **Други локални проблеми,** които могат да се открият, са, че фирми, спечелили обекти за добив на дърва за местното население, не ги добиват с цел на по-късен етап да останат за тях. Лошите метеорологични условия в активния добивен сезон могат да доведат до оставяне на „преходни“ обекти. Липсата на средства кара купувачите да отложат навременното заявяване на дървесината и да изкажат до последния момент.

Разбира се, не липсват и добрите практики. В значителна част от горските и ловните стопанства в страната местното население, служителите и други контрагенти са снабдени навреме с дърва за огрев. В някои планински райони се процедира по чл. 35 (4) от Наредба № 8 за сечите в горите. След зимния сезон се обхождат насажденията и където има повредени дървета от абиотичен характер, се „пускат“ за местното население. Тези практики са успешни в малките стопанства, но проблемът е в големите общини като София, Добрич и др., където потреблението и населените места са по-многобройни.

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ

IN MEMORIAM

На 27 ноември почина инж. Росен ПОПСАВОВ.

Роден е на 23 декември 1958 г. в София.

През 1976 г. завършва средно образование в 19 ЕСПУ „Елин Пелин“ – София, а през 1983 г. и средно специално (задочно) в Техникума по горско стопанство „Христо Ботев“ – Велинград. Висше образование завършва

през 1992 г. във Висшия лесотехнически институт, специалност „Горско стопанство“.

След дипломирането си започва работа като проектант в „Агролеспроект“ ЕООД.

От 1996 до 2003 г. последователно е главен и старши специалист, експерт и заместник-директор на Регионалното управление на горите – София.

През 2003 г. е назначен на длъжността заместник-началник на Националното управление по горите. В периода 2007 – 2009 г. е заместник-председател на Държавната

агенция по горите.

От 2010 г. е заместник-директор, а от 2012 г. е директор на Регионалната дирекция по горите – София.

В началото на 2016 г. е назначен за директор на новосформираното Държавно горско стопанство – Сливница.

От август 2017 г. е заместник-изпълнителен директор на Изпълнителната агенция по горите.

От юли 2021 г. е и председател на Редакционния съвет на списание „Гора“.

**Поклон пред
светлата му памет!**

ПРИСТАВКАТА ЗА РЯЗАНЕ *CookieMizer* – ПОЛЕЗНА ДОБАВКА КЪМ ВАШИЯ БАНЦИГ

CookieMizer

Започнете да правите свои собствени дървени бисквитки безопасно и ефективно за стъпала, малки плотове и други декоративни или практични предмети.

Инсталирайте приставка *CookieMizer* на Вашия банциг, включете лентата и нарежете късите трупи в ценни изделия от дърво!

- Компактна и лека за монтаж
- Сигурно и стабилно рязане благодарение на 2 V-образни захвата
- Лесна за регулиране до желаните размери
- Съвместима с най-популярните модели банцизи Wood-Mizer
- Издръжлива и здрава конструкция

www.woodmizer.bg

office@ecotechproduct.com

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38
тел./факс: 02/979 17 10 тел.: 02/462 70 35
тел.: 089 3013264

Wood-Mizer
from forest to final form

Стратегията за горите на Европейския съюз 2021 – 2030

(Продължение от бр. 9)

ЦЕЛИ И ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

**Доц. д-р Георги КОСТОВ –
Лесотехнически университет**

На 16 юли 2021 г. Европейската комисия представи новата Стратегия за горите на ЕС – 2030. Според възприетите от ФАО определения за гори и други залесени земи площта им на територията на ЕС е 43.5 % от общата, което е близо до средното за континента Европа – 45 % (вж. сп. „Гора“, бр. 10/2020). Горите в Европа и в частност в страните от ЕС са традиционно свързани с бита, благосъстоянието и средата на живот на хората. Те са естествен съюзник със засилваща се роля за превръщането на Европа в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. според амбициозните цели на т.нар. Зелен пакт. Именно това поставя пред ЕС нова главна цел за горите, различна от познатите ни изисквания за устойчиво управление, а именно горите от неутрални спрямо въглеродните емисии при устойчиво управление да се превърнат в нетни CO₂ консуматори, които задържат трайно и дългосрочно фиксирания въглерод. Следваща важна цел на Стратегията за горите на ЕС – 2030, е съдействие за изпълнение на част от целите на Стратегията за биологичното разнообразие на ЕС, приета по-рано и налагаща вече одобрени приоритети. Останалите цели на документа са по-скоро традиционни: осигуряване на благоденствие на селските райони (където са и горските площи) чрез устойчиво и многофункционално управление на горите; развитие на биоикономика и екотуризъм и общо разширяване на икономическия принос на горите чрез ползване на екосистемни услуги, различни от добива на дървесина; разширяване на научните изследвания за приложение на иновации при управлението на горите и свързаните с тях площи, ресурси и икономически вериги.

Какво предвижда Стратегията за горите на ЕС – 2030, за постигане на главната си цел – превръщане на горите в нетни CO₂ консуматори, които

задържат трайно и дългосрочно фиксирания въглерод?

1. Увеличаване на залесената площ за сметка на площи, изоставени от селското стопанство, както и разширяване на смесените агролесовъдски системи. Препоръчва се създаване на нови зелени зони в бивши промишлени райони, допълнителни крайградски лесопаркове и по-голямо залесяване (озеленяване) в урбанизираните територии. Наред с това очакванията са да се разширява лесистостта в ЕС чрез активно и устойчиво повторно залесяване (върху изчерпани култури) и ново залесяване на горски култури. В Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие – 2030, се определя ангажимент за залесяване с най-малко 3 милиарда допълнителни дръвчета до 2030 г. при пълно спазване на екологичните принципи. Идеята е да се противодейства на намаляващия темп на растеж на горската площ в Европа (за разлика от всички останали континенти, където идеята на залесяванията е да се неутрализира или поне намали загубата на горска площ (вж. сп. „Гора“, бр. 9/2020). Макар намеренията за залесяване с нови дървета да са част от Стратегията на ЕС за биоразнообразието, тази лесовъдска дейност е доразработена в Стратегията за горите чрез т.нар. Пътна карта за залесяване с най-малко 3 млрд. допълнителни дръвчета до 2030 година. В нея са посочени 7 поетапни цели за изпълнение, включващи насоки за подходящо от гледна точка на биоразнообразието залесяване, създаване на запазена марка на лицата, които ще се включат в инициативата, лансиране на уеб страница и информационни материали, създаване на платформа за мониторинг на залесените площи, която ще има „брояч“ на новите дървета, изготвяне на списъци със заинтересованите страни. Пътната карта всъщност включва подготвителни и организационни дейности със срокове между края на 2021 и средата на 2022 година. Общият принцип е „залесяване и отглеждане на правилното дърво на правилното място и за правилната цел“. Освен това Комисията разработва регулаторна рамка за сертифициране на поглъщанията на

въглерод чрез Общата селскостопанска политика (2023 – 2027), както е обявено в Плана за действие за кръгова икономика на ЕС, без да се пояснява кой ще е бенефициент.

2. Изпълнение на инициативата „Нов европейски Баухаус“, или промяна на технологиите и материалите в строителството, като се заместят енергоемките строителни материали с такива от дърво. Строителните продукти на основата на дървесина имат среден пазарен дял от 2.4 % в ЕС (15.7 млн. тона материал), докато неметалните минерали съставляват по-голямата част от материалите, използвани в строителния сектор (пазарен дял от 93 %). Този пазарен дял е различен в различните държави членки: лидери като Финландия или Швеция достигат пазарен дял над 10 %, докато повечето страни показват пазарен дял под 2 % (в България е около 1 %). Периодът на задържане на въглерод може да бъде значително удължен при трансформиране на дървесната биомаса в дървесни материали и продукти с дълъг жизнен цикъл. С Регламента за земеползването, промените в земеползването и горското стопанство (ЗПЗГС – Регламент 2018/841) се гарантира, че държавите членки докладват и отчитат промените във въглеродните запаси не само в горите, но и във въглеродните депа от продукти от добита дървесина, които ще бъдат подсилени съгласно преработения регламент, предложен като част от пакета „Подготвени за цел 55“. Продуктите от добита дървесина в ЕС представляват активно нетно депо на въглерод от около 40 MtCO₂e (metric tons of carbon dioxide equivalent) годишно, като същевременно генерират ползи за климата чрез ефекта на заместване на материали със стойности, вариращи от 18 до 43 MtCO₂e годишно. Колкото по-дълготраен е продуктът, толкова по-добър е за забавяне на изменението на климата. Това се отразява в увеличените нетни поглъщания съгласно докладването и отчитането в сектор „Земеползване, промени в земеползването и горското стопанство“ (ЗПЗГС) на държавите членки. Описват се ефектите на заместване, косвено докладвани и

отчитани като намаляване на емисиите в други сектори. В контекста на инициативата „Нов европейски Баухаус“ е нужно да се увеличат научните изследвания и иновациите в областта на архитектурата, зеления дизайн и екологичните строителни материали. В горската промишленост трябва да се разширят и внедрят технологии, за да се използва по-нискокачествена дървесина, по-специално от видовете с твърда дървесина. Тези технологии ще водят до последващо подобряване на нивата на каскадно използване като част от кръгови (в голяма степен безотпадни) производства с цел оползотворяване на наличната дървесина за производство на продукти от композитна дървесина.

3. Нова регулация за производство на енергия от горска биомаса. По настоящем основаната на дървесина биоенергия е главният източник на възобновяема енергия, осигуряваща 60 % от използваната в ЕС енергия от възобновяеми енергийни източници (ВЕИ). Статистически у нас горската биомаса е под 2 % от ползваната енергия от ВЕИ. Половината от възобновяемата енергия от горска биомаса се получава от първични източници на гориво, т.е. от дървесина, добита при сечите, която може да има и друго приложение в индустрията. Поради това Стратегията за горите – 2030, се опира на промени в Регламент (ЕС) 2018/1999 за управлението на Енергийния съюз, който е свързан с общите правила за производство на енергия от възобновяеми източници. С предложението в Стратегията, респективно в Регламента, се засилва прилагането на каскадния принцип като основен двигател за промени на политиките в областта на биоенергията. Според авторите на документа се реализира справедлив достъп до пазара на суровини от биомаса за разработването на иновативни решения на биологична основа с висока добавена стойност и устойчива кръгова биоикономика. За да уточни как да бъде сведено до минимум използването на качествена обла дървесина за производството на енергия, ЕК ще приеме делегиран акт. В него ще се включват по-строги критерии за устойчивост по отношение на биоенергията, като се разширява тяхното приложно поле и се увеличават забранените зони, които не могат да бъдат източник на суровини. Това накратко означава да се забрани добиването на горска биомаса от първичните гори и да се ограничи до гори с доказано висока степен на биологично разнообразие, което само по себе си съдържа вътрешно противоречие.

За постигане на втората важна цел на Стратегията – съдействие за изпълнение на целите на Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие, е предвидено:

1. Строга защита на първичните и старите гори. За да се даде възможност на природата да процъфтява, в Стратегията на ЕС за биологичното разнообразие – 2030, се предлага обща цел за защита на най-малко 30 % от сухоземната площ на ЕС при ефективен режим на управление, а 10 % трябва да бъде предмет на строги законови разпоредби за опазване. Горските екосистеми ще трябва да допринесат за тази цел, като според настоящата Стратегия за горите: „Първичните и старите гори са не само сред най-богатите горски екосистеми в ЕС, но те съхраняват значителни запаси от въглерод и също така поглъщат въглерод от атмосферата, като същевременно са от съществено значение за биологичното разнообразие и предоставянето на критични екосистемни услуги.“ Те покриват едва около 3 % от залесените площи в ЕС и обикновено парцелите са малки и разпокъсани, затова са необходими допълнителни усилия за тяхното картографиране. Комисията работи в сътрудничество с държавите членки и заинтересованите страни, за да се постигне договореност за общото определение за първични и стари гори и строгия режим на опазване до края на 2021 година. Държавите членки трябва спешно да се ангажират със завършването на картографирането и мониторинга им и да гарантират, че няма да има влошаване, докато не започнат да прилагат режима на опазване. Осигуряването на екосистемни услуги не само от старите гори ще е придружено със схема за поощрения и финансови стимули към собствениците и управителите с цел да се покрият разходите и пропуснатите приходи по начин, подобен на примерните национални схеми, каквато е финландската програма METSO (насочена към частни собственици).

2. Разширяване на лесовъдските практики, осигуряващи постоянно горско покритие или наричани още природосъобразни (вж. сп. „Гора“, бр. 5/2020). Тези лесовъдски практики включват поддържане на видово, възрастово и структурно разнообразие, с наличие на мъртва дървесина, като същевременно спомагат за осигуряване на дългосрочна екологична и социално-икономическа жизнеспособност на горите. В Стратегията е наблегнато на внимателното и обоснованото прилагане на голите сечи, за да бъдат спазени изискванията на Директивата за птиците. В този контекст

е заявеното намерение за създаване на обща Европейска информационна система за горите (FISE). Тя ще се основава на подобрените продукти от „Коперник“ (за последиците от изменението на климата и други природни или предизвикани от човека смущения, в т.ч. пожари в горите), други данни от дистанционно наблюдение и наземен мониторинг. Последното за нас означава задължително наличие на надеждни статистически данни за горите, т.е. въвеждане на Национална горска инвентаризация, защото Комисията ще представи законодателно предложение за рамка за наблюдение, докладване и събиране на данни за горите.

3. Насърчаване на използването на логото на „Натура 2000“ за продукти и услуги, свързани с горското стопанство, без използване на дървесина. В този контекст се очаква ЕК да предложи по-точни прагове, критерии и диапазони на практиките за устойчиво стопанисване на горите, които да спомогнат за поддържането на горите в добро природозащитно състояние. Освен това Комисията ще разработи и природосъобразна схема за доброволно сертифициране на биоразнообразието в горите, така че най-благоприятните практики за управление на биологичното разнообразие да се възползват от етикета за качество на ЕС. Очаква се ЕК да определи и отстрани възможните препятствия, породени от действащото законодателство на ЕС и Насоките за държавната помощ, за да предостави адекватна обществена подкрепа за услуги от горите, които са от обществен интерес. Не е ясно дали тази помощ ще е разрешена за публични гори.

Останалите цели на Стратегията за горите на ЕС – 2030, по същество представляват продължение и надграждане на Стратегията за горите на ЕС от 2013 година.

Заслужава внимание подкрепата за въвеждане на цифрови иновации в земеделието и горите чрез инвестиции в наука в размер на 1 млрд. евро по програмата „Хоризонт Европа“. За пръв път в рамките на ЕС се споменава възможността за създаване на съветническа служба за горите – по подобие на тази в земеделието, която да бъде подкрепена от Общата селскостопанска политика. Не на последно място е заявката за по-строго прилагане на санкции при нарушаване на законодателството за опазване на природата във връзка с горите и борбата с престъпленията срещу околната среда.

В заключението на Стратегията Европейската комисия предлага да се

извърши преглед на изпълнението на целите през 2025 г. с оглед на стремежа, изразен в текста: „Ангажиментите и действията, предложени в настоящата Стратегия, ще осигурят растящи, здрави, разнообразни и устойчиви гори в ЕС и ще гарантират техния значителен принос за нашите амбиции в областта на климата и биологичното разнообразие, икономическото укрепване на селските райони и не само на тях, както и устойчива горска биоикономика“.

Стратегията за горите на ЕС – 2030, е предмет на редица професионални дебати, в които се виждат обективни критични мнения. В изявление от 5 октомври 2021 г. министрите, които отговарят за горите на Австрия, Финландия, Франция, Германия, Словакия и Швеция, критикуват документа в три основни пункта:

1. С предложената Стратегия се прави необоснован опит за промяна на съдържанието на концепцията за устойчиво управление на горите, разработено в рамките на процеса FOREST EUROPE (Министерска конференция – вж. сп. „Гора“, бр. 10/2020). Динамичната концепция за устойчиво развитие в управлението на горите е водеща от поколения. В този смисъл трите ключови компонента на устойчивостта – екологичен, социален и икономически, трябва и в бъдеще да бъдат интегрирани по балансиран начин, като се отчитат регионалните особености. Министрите не подкрепят въвеждане на съдържание в концепцията за устойчиво управление на горите, което е в разрез с методите, фокусирани върху дългосрочността на резултатите, възприети от Министерската конференция.

2. В Стратегията и нейното прилагане трябва да се разчита на експертите по горите. В рамките на националната политика и законодателството в областта на горите качественият опит, натрупан от поколенията, води до богатство на регионално и национално ниво. Налице са множество специфични, диференцирани решения, подкрепени от практическия опит на собственици и стопани на гори, солидни научни познания, включително задълбочено събрани данни, предоставени от националните инвентаризации на горите, интегриращи всички аспекти на управлението, например опазване на биологичното разнообразие.

3. Стратегията не предвижда достатъчно координация и сътрудничество с останалите държави на ниво паневропейски регион, т.е. не се отчита, че редица въпроси засягат горите на ЕС отвъд границите му.

В декларацията от 4 октомври т.г. собствениците на гори от Австрия, Хърватия, Чехия, Естония, Финландия, Франция, Германия, Унгария, Латвия, Литва, Полша, Румъния, Словения, Испания, Швеция и като асоцииран член на ЕС – Норвегия, заявяват, че: „нуждите и очакванията на 16 млн. собственици на гори са били до голяма степен игнорирани“. Собствениците изискват като предварителна стъпка преди реализирането на Стратегията изпълнение на следното:

● **Признаване на фактите.** Горските собственици и управители на горите в Европа са изцяло ангажирани с опазването на климата и биоразнообразието. Европейската горска площ се е увеличила с 14 млн. ха от 1990 г. досега, а запасите от дървесина – с 8.3 млрд. пл. куб. метра. Повечето параметри, свързани с биоразнообразието, са се подобрили. В сравнение с много други отрасли, при които се използва земята, в горския сектор европейските собственици и управители на гори имат забележителен напредък за собствена сметка. Поставя се отново въпросът за устойчивото управление, за което се създават препятствия и се въвежда допълнителна бюрокрация и ненужни ограничения чрез Стратегия – 2030.

● **Налагане на реална защита на климата.** Собствениците на гори подчертават, че горската биомаса е възобновяема и нейното устойчиво ползване е въглеродно неутрално, за разлика от фосилните източници. Заделянето на горски площи и ограничаването на дейностите по управление на горите (сечите) може да допринесе за решаването на кризата с климата и биоразнообразието в много краткосрочен план и ограничена степен и трябва да се основава на договорно опазване на природата, т.е. да бъде възмездно.

● **Надграждане на представянето.** Собственици и управители отчитат, че поради климатичната криза търсенето на екосистемни услуги от горите се увеличава. Това трябва да доведе до справедливото им остойностяване. „Пълното обезщетение за произтичаща загуба на активи и доходи да бъде осигурено чрез подходящи финансови инструменти“ липсва в Стратегията за горите – 2030.

● **Отчитане на експертизата.** Тук се повтаря изискването на шестимата министри за предварително признаване на техническата компетентност и опита на терен, които собствениците на гори, мениджърите и специалистите в професионалните организации имат, и трябва

да бъдат надлежно разглеждани при работата по бъдещи нормативни актове, наредби и други мерки с пряко влияние върху стопанисването на горите.

● **Създаване на гори, подходящи за бъдещето.** Собственици на гори са готови да стопанисват горите на бъдещето и за следващите поколения с ежедневен ангажимент, отговорност и упорита работа, за да осигурят тяхната многофункционалност и балансираност в полза на обществото и климата. Това означава, че не трябва да се отнема правото за свободно използване и разпореждане със собствеността, при положение че то е законово и доказано във времето. Управлението на собствеността за извличане на икономически доход е посочено в Хартата на основните права на Европейския съюз.

● **Укрепване на доказани системи.** Устойчивото и активно управление на горите е доказано от компетентността на собствениците и стопаните по всички въпроси, отнасящи се до сложността на горските екосистеми. Поради това те настояват в Стратегията устойчивото управление да се разбира в контекста на определението в процеса FOREST EUROPE, за да овладеят разнообразните и многофункционални задачи на горите в бъдеще.

● **Зачитане на компетенциите.** Според собствениците и управителите на гори мотото на ЕС „Обединени в разнообразието“ трябва да се зачита, като се дава свобода на управляващите горите на национално и регионално ниво, а не да се налагат правила извън местната техническа експертност и законодателство.

Към Стратегията за горите на ЕС – 2030, могат да се отправят и други допълнителни критики от гледна точка на българското горско стопанство:

● Категоричното изискване за защита на първични и стари гори не е подкрепено с никакви стимули или компенсации. В този случай само няколко държави – България, Румъния и Швеция, ще понесат 90 % от тежестта за опазването им.

● Липсата на общоприети дефиниции и дебат за критериите за определяне, респективно картиране и нива на защита на първични и стари гори; неяснотата кога ще има методики за сертифициране на задържането на въглерод и опазването на биоразнообразието; проблемите с хармонизацията на методиката за мониторинг на европейските гори и създаване на обща информационна система, включително координиране на Национална горска инвентаризация в страните

членки; неясната роля на Програмата за развитие на селските райони при ново или повторно залесяване; неясно във времето обещание за преразглеждане на правилата за държавна помощ за управление на горите, при което се осигурява правилно функциониране на специфични екосистемни услуги.

● Въвеждането на допълнителни и все още неизяснени критерии за устойчивост при ползване на горска биомаса за производство на енергия не кореспондира с наличното и традиционно битово, често пъти примитивно или полупромишлено ползване на дървесината като източник на отопление. Все пак става дума за 47 % от цялото добивано количество дървесина в ЕС. Липсва каквато и да е идея за действия и/или стимули за консолидация и по-ефективно оползотворяване на тези огромни количества дървесина от първичен източник, която сама по себе си е въглеродно неутрална.

● Недостатъчен е фокусът върху об-

щите действия за подпомагане и финансиране на опазването на наличните гори от пожари, каламитети и други нарушения, както и неприлагането на устойчиво управление на горите в останалите райони на света. Твърде амбициозния наглед план за залесяване с 3 милиарда нови дървета в ЕС за 8 години (т.е. по около 375 милиона на година) изглежда скромна на фона на ежегодното изсичане на над 15 милиарда дървета в горите по света. Стратегията не дава отговор на въпроса дали не е по-ефективно средствата да се насочат извън ЕС за намаляване на годишното обезлесяване и прилагане на устойчиво горско управление.

● В Стратегията за горите на ЕС – 2030, не се говори нищо за развитието на човешкия потенциал в горите и горския сектор като цяло. Липсват думите образование, квалификация, надграждане на квалификацията.

В заключение е нужно да се отбележи, че Стратегията за горите на ЕС – 2030, в голяма степен е политически

продукт и по-малко експертен (за разлика от Стратегията от 2013). В нея се признава централната роля на горите, горските стопани и цялата верига за създаване на стойност в областта на горското стопанство за постигане на целите на Европейския зелен пакт, а изпълнението на Стратегията според авторите ще позволи на всички участващи страни да се ангажират и оформят бъдещето на горите в ЕС. Европейската комисия ще гарантира, че Стратегията ще се прилага в съгласуваност с други политически инициативи, включително предложенията, представени като част от пакета „Подготвени за цел 55“. Комисията приканва всички заинтересовани страни да участват в широк дебат относно бъдещето на горите в ЕС. *Основателните критики към Стратегията, която засяга в голяма степен експертността на професионалистите по горско стопанство в цяла Европа, ще бъдат чути само ако са обединени.*

IN MEMORIAM

На 13 ноември почина проф. Никола КОЛЕВ.

Роден на 11 май 1926 г. в с. Петково, Смолянска област.

Завършва Лесотехническият факултет на Селскостопанската академия в София през 1953 година. Трудовата му дейност започва в УОГС – Юндола,

където е директор до 1960 г., а след това работи в Софийското горско стопанство като заместник-директор до 1977 година. През 1975 г. става хоноруван преподавател във ВЛТИ (ЛТУ), от 1977 г. е старши научен съ-

трудник, а от 1987 г. – професор, в Катедра по екология и опазване на природната среда. В периода 1979 – 1983 г. е заместник-ректор на ВЛТИ.

Проф. Колев е първият университетски преподавател по екология и опазване на околната среда във ВЛТИ и под неговото ръководство са разработени първите учебни планове и програми по тази дисциплина. Автор е на над 150 публикации и научни съобщения. Самостоятелно и в съавторство издава множество книги, сред които „Присаждане на горски дървета“ (1977), „Единна система за екологично образование“ (1984), „Народни паркове в България“ (1985), „Горите на България – състояние и проблеми“ (1989), „Екологични проблеми на горското

стопанство“ (1991), „100 години горско образование“ (1996), „Университетската гора“ (2007), поредица за биосферните резервати в Родопите.

Ученият заема редица обществени длъжности в СЛБ, НТС полесотехника, Съюза на учените в България, член е на редколегиата на сп. „Гора“ и редакционния съвет на в. „Българска гора“, участва във възстановяването на Дружеството на българските лесовъди и е първият председател на учредения през 1990 г. Независим съюз на лесовъдите в България.

Проф. Колев е носител на ордените „Кирил и Методий“ – I и II степен.

Поклон пред светлата му памет!

На 6 ноември почина проф. д.н. Евгени ДИМИТРОВ.

Роден е на 22 февруари 1933 г. в с. Гюргич, община Белоградчик.

През 1958 г. завършва ВЛТИ, специалност „Горско стопанство“.

До 1967 г. работи последователно в ДЛ – Белоградчик, и „Агролеспроект“ – София, а впоследствие постъпва във ВЛТИ като асистент. През 1974 г. му е присъде-

на научната степен „доктор“, през 1983 г. е избран за доцент, през 1990 г. става доктор на селскостопанските науки, а три години по-късно – професор. Специализира в Ленинградската лесотехническа академия и Белоруския технологичен институт. Чете лекции по дисциплините „Лесоустройство“ и „Горска таксация“. Бил е ръководител на катедра „Лесоустройство“.

Научноизследователската му дейност е в областта на горската таксация и лесоустройството. Автор е на учебниците „Горскопромишлена таксация“ и „Лесоустройство“ (2000), както и на редица монографии. В съ-

авторство излиза „Методично ръководство по горска таксация“ (1980). Има над 160 публикации у нас и в чужбина. Участвал е с доклади в наши и международни конференции и симпозиуми. През 1996 г. проф. Димитров е включен в шестото издание на Американския биографичен институт „The International Directory of Distinguished Leadership“ за значителни постижения в областта на горската таксация.

През 1990 г. е награден с Почетна значка на Съюза на учените, а през 2003 г. – с Почетния знак на ЛТУ.

Поклон пред светлата му памет!

Боян Слат – историята на една сбъдната мечта

„ЧОВЕК Е ТОЛКОВА ГОЛЯМ,
КОЛКОТО СА ГОЛЕМИ МЕЧТИТЕ МУ.“

АНТОАН ДЬО СЕНТ-ЕКЗЮПЕРИ

Една сбъдната мечта превърна Боян Слат във властелин на океаните. На 8 октомври младият предприемач от Нидерландия и екипът му установиха, че заличаването на Големото тихоокеанско сметище е възможно, след като успяха да съберат и извадят на сушата 9 т отпадъци. Така 27-годишният мъж осъществи тийнейджърската си мечта – след гмуркане с родителите си в Гърция се зарича да изчисти водите от натрупаните боклуци. За деветте години, които го делат от тази семейна ваканция, изобретателят измисля концепция за използване на естествените океански сили за улавяне на 90 000 т отпадъци, които се трупат на 1000 морски мили югозападно от Сан Франциско, някъде между Калифорния и Хавай, и образуват сметище с площ от 1.6 млн. кв. километра. После основава фондация The Ocean Cleanup (2013 г.) с екип от 80 души, които разработват технологичното решение – U-образна мрежа с нежното име „Джени“, теглена от две лодки. Системата улавя пластмасови отпадъци с различни размери, които впоследствие поема катер и ги отнася на сушата за преработка. Първият продукт от ре-

циклирането им са слънчеви очила с марката The Ocean Cleanup, приходите от продажбата на които се инвестират отново в почистването на океана. Амбицията на изобретателя е да редуцира с 90 % площта на сметището за 20 години, за което са необходими десет мрежи.

Над 11 млн. т отпадъци годишно попадат в Тихия океан, до 2040 г. този обем ще бъде утроен, затова голямата цел на Слат и екипа му е да отрежат пътя им към Пасифика. „Мисията на The Ocean Cleanup е да освободи световните океани от пластмаса. Фокусираме се върху прихващането ѝ още в реките. Смятаме, че това е най-бързият и рентабилен начин да спрем притока на пластмаса в океаните“, пише в блога си предприемачът. По данни на неговата фондация хиляда реки на планетата (1 % от общия им брой) пренасят 80 % от отпадъците в световните океани. Отговорът на The Ocean Cleanup за решаването на проблема е The Interceptor – захранвана от слънчева енергия система за улавяне на пластмасата във водосборните им басейни.

На пръв поглед всичко изглежда лесно, но големият успех е предшестван от години разузнавателни експедиции и изследвания, отхвърлени дизайни и провалени тестове. Първият прототип System 001 е

пуснат във водата на 8 септември 2018 г., като плановете са той да остане там половин година. Много скоро обаче е изваден на сушата, защото дава дефект и отпадъците се връщат в океана. Изследователите установяват, че съоръжението улавя и много морски обитатели. След анализ на грешките екипът усъвършенства „чистача“ в System 002 и го спуска в края на юли тази година.

Успехът на The Ocean Cleanup от октомври дава надежда, че Големото тихоокеанско сметище може да бъде ликвидирано по-скоро от планираното. „Всяка година около милион тона пластмаса навлизат в световния океан от реките. По-голямата част от тази пластмаса остава на повърхността само за кратък период от време, а значително количество потъва. Според моделиране на данните, направено от нас, 80 % от това, което остава на повърхността, в рамките на един месец се връща на бреговата линия, недалеч от мястото, откъдето е постъпило в океана. За една година 97 % от отпадъците се оказват обратно на сушата. Плаващата пластмаса ще продължи да циркулира, докато не се разпадне на все по-малки и малки парченца, трудни за улавяне, но лесно поемани като храна от морските обитатели“, обяснява Боян Слат.

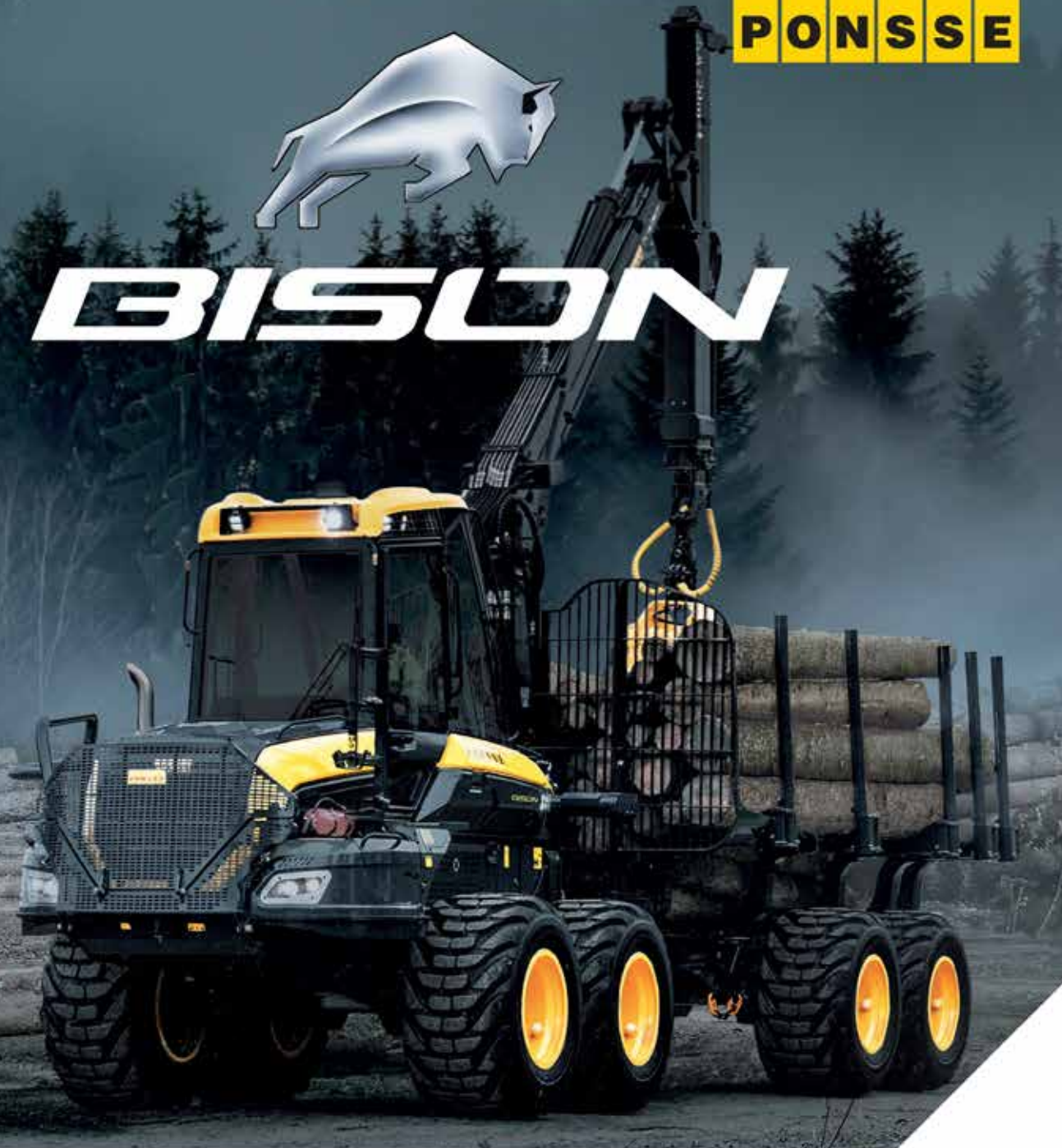
Светлана БАТАШКА

PONSSE

BISON

ПО-БЪРЗ, ПО-СИЛЕН, ПО-ПРОИЗВОДИТЕЛЕН

PONSSE Bison „Актив Фрейм“ отвежда концепцията за форуърдър на съвсем ново ниво. Солидната конструкция, съчетана с 16 тона товарен капацитет, е в комбинация с мощен двигател Mercedes-Benz и уникална CVT скоростна кутия. Безстепенната CVT предлага неудържима сила на теглене и значително по-висока скорост при транспорт, което я прави перфектния избор за тежки товари, трудни терени и дълги разстояния.

Ефективността на CVT скоростната кутия, придружена с високото съотношение на хидравликата, дават на Bison „Актив Фрейм“ не само несравним капацитет на задвижване и товарене, но и отличен разход на гориво и тиха и удобна работна обстановка. Създадена е напълно нова концепция за форуърдър.

PROGRESS TECHNIK

ПРОГРЕС ТЕХНИК ООД

София, кв. Горубляне,
ул. Самоковско шосе 66, офис 7
Тел. 0889 879 893

www.progress-technik.com

A logger's best friend

www.ponsse.com

Проф. г-р Михаил ПЕТРОВ

Роден е на 27.06.1921 г. в София. Завършва Държавното средно техническото училище „Цар Борис III“ като техник-лесовъд. През 1946 г. се дипломира в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет, специалност „Лесовъдство“.

За кратко е таксатор в Службата по измерване и уредба на горите (по-късно „Агролеспроект“ ЕООД). През 1947 г. започва работа като научен сътрудник в Института за гората – БАН, от 1954 до 1982 г. е ст.н.с. II степен (доцент), а до 1987 г., когато се пенсионира, е ст.н.с. I степен (професор).

През първите години от своята научноизследователска дейност прави задълбочени проучвания върху естественото възобновяване по типове гора на полския ясен и полския бряст в гората „Лонгоза“.

Докторската му дисертация е върху селекцията и унаследяването на някои белези на родителите от хибридният клонове тополи. Значими за развитието на тополовството са проучванията му върху биологията, екологията, растежа и производителността на различни клонове тополи.

При масовата поява на мастилената болест по кестена през 60-те години на XX в. прави подробни научни изследвания върху биологията и екологията на обикновения и японския кестен и редица местни и чужди сортове. Съвместно с д.н. К. Генов селектират от естествени насаждения в Огражден и Беласица и регистрират два кестенови сорта „Траянов“ и „Златарево“, устойчиви на мастилената болест и рака по кората на кестена. Самостоятелно и в колектив работи върху технология за производство на облагородени фиданки от кестен, създаването на маточници, сортоизпитателни участъци и култури от различни сортове.

Проф. д-р Михаил Петров има съществен научно-практически принос за интродукцията на корковия дъб у нас и успешното създаване на култури от него, предназначени за промишлен добив на корк, както и за селектирането на пирамидален, декоративен сорт на корковия дъб „Вида“. Негово е изобретението „Метод за ускорено производство на корк“. Резултатите от 35-годишната му изследователска работа по интродукцията на корковия дъб са отразени в монографията „Корковият дъб и неговото отглеждане в България“ (1994, 2004).

Неговата разработка „Разширяване на културата на корковия дъб с оглед задоволяване на нуждите на страната от корк“ печели наградата „Акад. Христо Даскалов“ на БАН и Софийския университет.

Има принос за проучването на биологията, екологията, растежа и производителността на 10 иглолистни и 3 широколистни дървесни вида и създаването на научна основа за правилното им използване при залесяванията, обобщени в книгата „Чуждоземни бързорастящи дървета с важно стопанско значение“, издадена в съавторство с Е. Прокопиев.

Резултатите от научните изследвания на проф. д-р Михаил Петров са събрани в повече от 140 научни и научнопопулярни книги, статии и монографии, публикувани в академични издания у нас и в чужбина, в българския горски и централен периодичен печат.

Участва в симпозиуми и конференции в страната и чужбина с научни трудове и доклади.

Починал на 08.02.2016 година.

Доц. д-р Янчо НАЙДЕНОВ

Проф. г-р Христо СИРАКОВ

Роден е на 15.11.1921 г. в с. Борима, Ловешка област.

Завършва висше образование в Агрономо-лесовъдния факултет на Софийския университет през 1944 година. Започва трудовия си стаж в „Агролеспроект“ – София, а след това постъпва във ВЛТИ, където работи без прекъсване от 1948 до 1988 година. От 1955 г. е кандидат на икономическите

науки (доктор), от 1956 г. е доцент, а от 1965 г. – професор. Заместник-декан е на Лесовъдния факултет на Селскостопанската академия от 1952 до 1956 г., а от 1957 до 1966 г. е зам.-ректор на ВЛТИ. Ръководител е на катедра „Икономика, организация и планиране“ от 1965 до 1986 година. От 1966 до 1968 г. работи по съвместителство като началник на отдел „Учебно-методичен“ в Министерството на просветата. От 1968 до 1972 г. е ректор на ВЛТИ, а от 1979 до 1984 г. – декан на факултет „Горско стопанство и озеленяване“.

Член е на Специализираните научни съвети по горско стопанство и озеленяване и по икономика и управление на промишлеността, строителството и транспорта при ВАК от 1965 до 1994 година. Член на Факултетния и Научния съвет на факултет „Стопанско управление“ в ЛТУ от 1996 до 2000 година. Той е сред създателите на научното направление „Икономика, организация и управление на горското стопанство в България“.

От 1986 до 1990 г. е един от зам.-председателите на Международния научен колектив за разработване на Прогноза за комплексно използване на дървесната суровина в страните от СИВ до 2040 година. В периода 1984 – 1990 г. е ръководител на съвместна научнопроизводствена катедра „Икономика и управление“ на ВЛТИ и Горскостопанския комбинат – София, за внедряване на механизирани техника и технологии за обработка на почвата за залесяване и извоз на дървесина. Активно участва във формирането на горската политика у нас.

Член е на редакционната колегия на списание „Горско стопанство“, на националното ръководство на Съюза за защита на природата. През 1990 г. е избран за председател на възстановения Съюз на лесовъдите в България, а след това – на Дружеството на лесовъдите ветерани.

Научният му принос има както по-общ методичен, така и конкретен приложен характер в областта на икономиката и управлението на горското стопанство.

Проф. Сираков има над 150 публикации в различни издания. По-важни негови трудове са „Върху лесоустрояване на нискостъблените ни гори във връзка с превръщането на част от тях във високоствъблени“ (1951), „Опитни таблици за нискостъблени насаждения от зимен дъб“ (1953), „Резултати от изучаванията върху организацията на труда при засаждане на фиданки в цепнатини“ (1958), „Характер, размер и диференциране на тарифни такси за дървесината на корен в НР България“ (1961).

Автор е на учебниците „Икономика, организация и планиране на горското стопанство“ (1965 и 1976) и „Икономика на горското стопанство“ (1982). Съавтор е на редица книги с монографичен характер.

Проф. Сираков е удостоен със званието „Заслужил деятел на науката“ и „Заслужил лесовъд“. Награден е с ордени „Народна Република България“ – III степен, „Червено знаме“, „Народен орден на труда“ – златен, и „Кирил и Методий“.

Починал през 2000 година.

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ

БРАНШОВО СДРУЖЕНИЕ НА ПРАКТИКУВАЩИТЕ ЛЕСОВЪДИ
И ГОРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ В БЪЛГАРИЯ

БУЛПРОФОР

НА ВСИЧКИ НАШИ ЧЛЕНОВЕ И НА ЦЯЛАТА ГИЛДИЯ
ОТ ПРАКТИКУВАЩИ ЛЕСОВЪДИ И ГОРСКИ ПРЕДПРИЕМАЧИ
УПРАВИТЕЛНИЯТ СЪВЕТ НА БУЛПРОФОР ПОЖЕЛАВА МНОГО ЗДРАВЕ И БЛАГОПОЛУЧИЕ!
ЧЕСТИТА И УСПЕШНА НОВАТА 2022 ГОДИНА!

БЪДЕТЕ АКТИВНИ И ПОЗИТИВНИ, НО И НЕПРИМИРИМИ КЪМ ЯВЛЕНИЯТА,
УРОНВАЩИ НАШАТА ПРОФЕСИЯ! СЛЕДВАЙТЕ ПО-ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ,
ЗА ДА МОЖЕМ ВСИЧКИ ЗАЕДНО ДА СЕ РАДВАМЕ НА ПО-ДОБРО БЪДЕЩЕ!
АКТИВИРАЙТЕ ДЕЙНОСТТА СИ В БУЛПРОФОР - РЕГИСТРИРАНА ПО ЗАКОНА
ЗА ГОРИТЕ С РАНГ НАЦИОНАЛНА БРАНШОВА ОРГАНИЗАЦИЯ В СЕКТОР
"ГОРСКО СТОПАНСТВО".

Уважаеми колеги и родители,

За Коледните и Новогодишните празници украсете дома си с елха, отгледана и добита от специално създадена плантация. Ако дървото е отрязано, след празниците го оставете в гората да изгние и обогати почвата. Ако е живо, продължете да го отглеждате в контейнера, засадете го в двора или в гората.

На ръководителите и служителите на горските стопанства пожелаваме още по-активна дейност за възобновяване на гората по естествен начин и чрез залесяване, включително със създаване на плантации за коледни елхи. АБИЕС ЕООД предлага дву- и тригодишни фиданки от обикновена ела, кедр и черен бор.

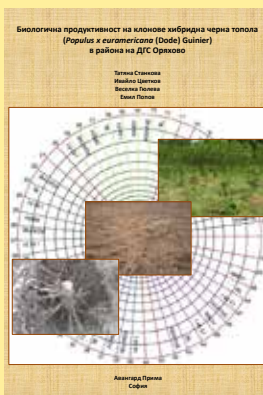
Пожелаваме Ви весели празници!
Доц. д-р Величко Гагов, АБИЕС ЕООД

Нови книги

Татяна Станкова, Ивайло Цветков, Веселка Гюлева, Емил Попов. Биологична продуктивност на клонове хибридна черна топола (*Populus x euroamericana* (Dode) Guinier) в района на ДГС – Оряхово. Издателство „Авангард Прима“, София, 2021 г., 181 стр.

Монографията представя резултати от 5-годишни изследвания на различни аспекти на биологичната продуктивност на 4 клона ('Agathe F', 'BL', 'I-45/51' и 'NNDV') хибридна черна топола в експериментална плантация с 11 варианта на растежен простор (от 1.0 до 11.5 м²) на територията на разсадник в с. Галово, към ДГС – Оряхово, Северозападна България. Изследвани са данни от едностъблени фиданки на възраст от 2 до 5 години и от издънкови фиданки с едно- и двугодишни леторасли и различна възраст на корените. Анализирани са влиянието на факторите генотип, гъстота, възраст и хабитус върху височината и диаметъра в основата и на гръдна височина на стъблата и водещите леторасли, броя леторасли, фракциите на надземната дървесна биомаса, кореновата биомаса и физиологични показатели, свързани с устойчивостта и продуктивността. Изведени са специфични модели за изчисляване на надземната дървесна биомаса на едностъблени и многостъблени фиданки от 4-те клона чрез данни от лесно измерими параметри на стъблата и летораслите, възрастта и растежния простор, които могат да бъдат прилагани и за други райони със сходни почвено-климатични условия. Обобщена е информацията за общата продукция на биомаса на хектар за периода на изследване и са дадени някои практически препоръки за използването на клоновете в плантации за биомаса.

Татяна Станкова, Веселка Гюлева, Ивайло Цветков. Функции и таблици за надземната дървесна биомаса на бързорастящи широколистни видове в ранна възраст. Издателство „Авангард Прима“, София, 2020 г., 82 стр.

Сборникът представлява колекция от функционални зависимости и изчисляване на надземната дървесна биомаса в абсолютно сухо състояние чрез лесно измерими показатели на отделните дървета и целите насаждения. Може да бъде използван за едностъблени и издънкови индивиди от основни видове и клонове бързорастящи широколистни, подходящи за култивиране в енергийни култури у нас: хибридна черна топола, бяла акация и пауловния. Сборникът включва два основни вида функции – обобщени и специфични. Обобщените функции са приложими на видово ниво и за територията на цялата страна. Те са разработени за единични стъбла (леторасли) и по фракции – стъбло и клонови. Специфичните функции са създадени за конкретни клонове или техните потомства, при характерни условия на месторастене. Чрез тях е моделирана сумарната надземна дървесна маса на едностъблени (стъбло и клонови) и издънкови (всички леторасли на пъна) индивиди до 5-годишна възраст на пъна.

Моделите за биомасата са разработени от колектив от учени и инженери от Института за гората – БАН, през периода 2013 – 2019 година.

Годишно съдържание 2021

1 Поздравление на инж. Мирослав Маринов – изпълнителен директор на ИАГ, по случай Новата 2021 година 1

Георги Гроздев – Гост на сп. „Гора“: Проф. Тодор Кантарджиев: Не подценявайте коронавируса 3
Юбилеен форум: 60 години лесозащитни станции в България 7
Инж. Съби Събев – Професионални изпитания: Лесовъдите срещу стихията ... 8
Инж. Тошко Петков – Професионални изпитания: Дърветата са целите в лед, чупят се и падат 10
Проф. д-р Сотир Глушков, доц. д-р Ивайло Марков – Професионални изпитания: 2007 – годината на пожарите и ледолома в нашите гори 12
Инж. Иван Герин – Споделен опит: Спасяване на гората при природни бедствия 14
Инж. Исмаил Моллов – Професията днес: Професионализмът изисква смелост и постоянство 16
Ангел Петров – Консултация: Вие питате 19
Чл.-кор. Пламен Мирчев, проф. Георги Георгиев, доц. Маргарита Георгиева – Памет: 100 години от рождението на доц. Марин Керемидчиев 22
Чл.-кор. проф. д.н. Иван Илиев – Памет: 100 години от рождението на акад. Мако Даков 23
Инж. Петър Дишков – Растем заедно: Бъдещето ни дава нови възможности. 24
Инж. Николай Банков – Растем заедно: Инвестираме в технологии и в екип ... 25
Инж. Ваня Каменова, Светлана Бънзарова – Жени лесовъди: Годишна среща на Сдружение „Клуб „Фортуна“ 27

2 **Инж. Илия Дамов – Хубава си, моя горо:** По-високи изисквания за управление. 1
Инж. Тервел Стефанов – Ловно стопанство: Грижи за дивеча

през зимата 3
Инж. Ахмед Дренчев – Споделен опит: Добри практики при отглеждане на буковите гори 6
Инж. Мария Чамбова, д-р инж. Кирил Ташев – Анализ: Инвентаризацията на горските култури през 2020 г 8
Д-р Николай Цветанов, доц. д-р Момчил Панайотов – Нови методи: Черната и бялата мура 10
Гергана Царска – Консултация: Вие питате 13

Д-р инж. Любчо Тричков – Анализ: Целите на дървесината в България и Европа за 2018 – 2020 година 14
Вичо Тотев – Дърводобивът днес: Трудна година за дърводобива. 18
Д-р Александра Митева – Анализ: Актуално за африканската чума по свинете. 20
Цветко Алексиев – Архивна хроника: Исторически поглед към стопанисването на горите край Якоруда 24
Юбилей: Лесовъдът от Странджа инж. Иван Борисов 25
Гл. ас. д-р Теодор Неделин – Недървесни горски ресурси: Зимният бял трюфел е търговски вид с голям потенциал за България 26

3 **Седмица на гората:** Обръщение на изпълнителния директор на ИАГ инж. Мирослав Маринов 1
Инж. Димитър Бърдаров – 70 години горски

семяконтролни станции: Далновидно държавническо и лесовъдско решение. 3
Д-р инж. Петя Матева – Лесозащита: Здравословното състояние на горите през 2020 г. и предвидените лесозащитни мероприятия през 2021 г. 6
Д-р инж. Ценко Ценов – Позиция: За лесничите и горската професия! 11
Чл.-кор. проф. Иван Илиев, доц. д-р Христо Михайлов – Юбилей: Проф. д.н. Нино Нинов на 75 години 12
Инж. Кирил Колев, д-р инж. Чавдар Желев – Ловно стопанство: Падналите рога – скритите следи при определяне на развитието и качеството на трофеите ... 14
Антон Вечерников, Даниел Вечерников – Дърводобивът днес: Бизнесът в горите – реалност и подкрепа. 18
Проф. д.н. Георги Георгиев, д-р Мадлен Василева, доц. д.н. Илиян Костов, д-р Евгени Макавеев – Анализ за ефективната борба с болестта: Синият език по дивите преживни животни в оградени площи 20
Международен ден на горите – 2021 г.: Здравите гори означават здрави хора 25
Д-р инж. Анна Петракиева – Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца 28

4 **Хубава си, моя горо:** Произведения на деца, участници в инициативата на ИАГ „Бъди посланик на гората“ 1
Седмица на гората .. 3
Инж. Росен Райчев –

Анализ: Резултати от осъществения през 2020 г. контрол от ИАГ и нейните структури 9

Д-р инж. Стоян Стоянов – Ловно стопанство: Хищниците 12
Д-р инж. Калин Карамфилов – Анализ: Национална горска инвентаризация – минало, настояще, бъдеще 16
Георги Д. Начев – Архивна хроника: През величествените гори на Дикчан 20
Ангел Петров – Консултация: Вие питате 23
Проф. д.н. Георги Георгиев, д-р Мадлен Василева, доц. д.н. Илиян Костов, д-р Евгени Макавеев – Анализ за ефективна борба с болестта: Синият език по дивите преживни животни в оградени площи (продължение) 24
Д-р инж. Анна Петракиева – Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца 28

5 **Д-р инж. Ценко Ценов – Хубава си, моя горо:** Размишления от позицията на времето. 1
Инж. Надежда Ганчева, инж. Филип Устабашиев – Юбилей: Мисията да възпитаващ неизчерпаема любов към лесовъдската професия 3

Нови ръководители 4
Ангел Петров – Консултация: Вие питате 5
Инж. Мария Беловарска – Анализ: Запазване на генетичното разнообразие от горскодървесни и храстови видове в генна банка от семена. 7
Инж. Румяна Цвяткова – Интервю: Фестивалът на зелениката се посвещава на 100-годишнината от първите научни изследвания на Странджа 10
Йоана Гюрова – Репортаж от празника: Стотици природолюбители участваха в Седемнадесетия фестивал на зелениката в Природен парк „Странджа“ 11
Инж. Иван Камбуров – Нещо повече за: Зелениката 12
„Силкосия“ е най-старата защитена територия в България: Природен парк „Странджа“ къта в пазвите си 90-годишен резерват. 13
Инж. Марийка Георгиева – Национално състезание „Горски многобой“: За тринадесети път учениците от професионалните гимназии премериха сили. 14
Гост на сп. „Гора“: Ути Бъчваров: Не може само да се иска, когато едната ръка дава, другата ръка не трябва да очаква нищо 16
Гл. ас. д-р Теодор Неделин – Недървесни горски ресурси: Черният гладкокор

трюфел. 18
Д-р инж. Стоян Стоянов – *Ловно стопанство: Хищниците (продължение)* 20
Инж. Димитър Мандулев – *Ловно стопанство: Ефективно ли се стопанисва едрият дивеч.* 23
Проф. д-н. Кирил Богданов – *Памет: 100 години от рождението на проф. д-р Александър Илиев* 25
Пролетни рисунки: Рисунки от конкурс на ДПП „Сините камъни“ 27
Инж. Мария Чамбова – *Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца: Открий биоразнообразието около теб* 28

6/7

Георги Гроздев – *Хубава си, моя горо: Изпълнителният директор на ИАГ д-р инж. Александър Дунчев пред списание „Гора“: Общественият контрол е сила* . 1

Ирина Павлова – *Хубава си, моя горо: Природата – вдъхновение за талантливите деца на България* 3
Нови ръководители 6

Д-р инж. Кирил Ташев, д-р инж. Елена Рафаилова, д-р инж. Нестор Домусчиев – *Анализ: Природосъобразно стопанисване на горите в природните паркове в България* 8

Доц. д-р Георги Костов – *Дискусия: Лесовъдството – между консерватизма и популизма* 10

София Костадинова-Илкова – *Еньовден – денят на билките: Даровете на природата* 13

Доц. д-р Невена Шулева – *Нови подходи: Екосистемната услуга „вода“ има стойност, която може да бъде оценена* 16

Инж. Димитър Жекин – *Анализ: Определяне и създаване на източници за добив на горски репродуктивни материали* . 18

Инж. Петър Петров – *Ловно стопанство: Обзор на състоянието на дивечовите запаси в България* 21

Ловно стопанство: Пролетно таксирание на дивеча в България – 2021 г. 22

Инж. Мария Кирилова, Миглена Савова, Дима Железова – *Лесозащита: Гъботворката – основен насекомен вредител на*

територията на Лесозащитна станция – Варна. 24

Проф. д-р Мариана Дончева-Бонева – *Юбилей: Проф. Никола Колев на 95 години* 28

Кузман Петров – *Архивна хроника: Как бяха спасени едни от ценните и хубави гори в Родопите* 30

Юлия Събчева – *Горска техника: Здравословното състояние на дървесната растителност в урбанизирани територии* ... 32

Д-р инж. Анна Петракиева – *Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца* 36

8

Юлия Събчева – *От главния редактор* 2

Тема на броя: Опазване на горите от пожари: Летните месеци се превърнаха в огнен ад 3

Инж. Мурад Шакиров –

Пожарите в горските територии през 2021 година 6

Инж. Тома Белев – *Анализ: Заменките на гори – невидимите проблеми* 8

Светлана Ваташка – *Опазване на горите: Гражданска платформа, подкрепена от ИАГ, следи за незаконни дейности в горите* 10

Горите на Европа: Нашият основен съюзник в променяния се свят 11

Д-р инж. Петя Матева, д-р инж. Нестор Домусчиев, инж. Вейсел Каракия, инж. Къньо Стоянов, инж. Зорка Минчева – *Лесозащита: Здравото на гората през призмата на проект „Зелено бъдеще“* 12

Инж. Кристина Иванова – *Ловно стопанство: Организираният ловен туризъм в Република България през 2020 г.* 14

Проф. д-р Красимира Станева – *Гори и туризъм: Възможности за развитие на горския туризъм в България* 17

Юлия Събчева – *Гори и туризъм: Ново туристическо съоръжение осигурява безопасно посещение на Байкушевата мур* 20

Женя Стоилова – *Гост на редакцията: Магдалена Малеева: Най-важното е да запазим баланса си с природата* 22

Горска педагогика: Зеленото пътешествие на познанието 23

Юлия Събчева – *Иновация: Дрон ще под-*

помага работата на Лесозащитна станция – София. 25

Юбилей: Инж. Богдан Богданов на 90 години. Инж. Драгомир Христов на 80 години 26

Д-р инж. Анна Петракиева – *Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца* 28

9

Юлия Събчева, Женя Стоилова – *Делнични срещи: Държавно горско стопанство – София: Обществото ни задължава да сме с крачка напред* ... 2

Д-р инж. Росен Андреев, Николета Динева, д-р Райна Пашова – *Световно ловно изложение: Светът на лова и природата* 6

Женя Стоилова – *Годишнини: 70 години горски семеконтролни станции в България* 9

Д-р инж. Петя Матева – *Лесозащита: Мерки за справяне с влошеното здравословно състояние на полезащитните горски пояси в Добруджа* 12

Борис Господинов – *120 години държавна горска служба в Радомир: Преобразена земя от поколения лесовъди* 14

Доц. д-р Георги Костов – *Анализ: Стратегията за горите на Европейския съюз 2021 – 2030* 16

Проф. д-р Иван Палигорев – *Международен форум: Двадесетият конгрес на Съюза на европейските лесовъди се проведе във Франция* 20

Женя Стоилова – *Висше образование: Първият учебен ден отново събра студенти и преподаватели в Лесотехническия университет* 23

Светлана Бънзарова – *Гост на редакцията: Инж. Зорница Стратиева – депутат в 46-ото народно събрание: Политиката е диалог и търсене на консенсус* 24

Бизнес: Възходящият тренд на STIHL продължава 25

Светлана Ваташка – *Анонимните герои: Горският Пею Стоев спаси туристи в Стара планина* 26

Горска педагогика – забавна страничка за малки и пораснали деца: Фестивалът на кестена в Природен парк „Беласица“ 28

СКЪПИ СИНДИКАЛИСТИ ОТ ФЕДЕРАЦИЯТА НА СИНДИКАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ ОТ ГОРСКОТО СТОПАНСТВО И ДЪРВОПРЕРАБОТВАЩАТА ПРОМИШЛЕННОСТ,

Приемете най-сърдечни благопожелания по случай настъпващите Рождество Христово и Новата 2022 година! Нека да е благодатна, мирна и добра за Вас и Вашите семейства и приятели! Пожелаваме на всички здраве и оптимизъм за утрешния ден! Пожелаваме много успехи и благополучие! Весели празници!

Инж. ПЕТЪР АБРАШЕВ
и екипът на **ФСОГСП**

**НА ВСИЧКИ НАШИ
КЛИЕНТИ И ПРИЯТЕЛИ**

**ЩАСТЛИВА
и ПОЛЗОТВОРНА
НОВАТА 2022 ГОДИНА!**

www.proles.bg, www.pu-pirin.com, www.pu-vitosha.com
e-mail: info@proles.bg, sales@proles.bg,
office.pupirin@gmail.com, office.puvitosha@gmail.com

Бъди по добър!

Защо в гората трябва да има и мъртви дървета

Повечето туристи поглеждат с неодобрение и възмущение, когато видят мъртво дърво, стоящо или лежащо в гората. Възприемат тези индивиди, приключили своя живот, като грозна гледка и нежелан елемент на нашите гори.

Но дали мъртвата дървесина е вредна за биоразнообразието в природата? А дали тя не носи ползи и на нас хората?

Както всяко живо същество, така и дървесните видове имат предел в своя живот. Те спират да растат, да произвеждат кислород и хранителни вещества, но това не означава, че стават безполезни и ненужни за природата.

Ето някои от основните ползи от мъртвата дървесина в горите:

■ Осигурява място на видове, които живеят, хранят се или гнездят в дупките на умиращи или мъртви дървета. Падналите в реките и водните течения стволове, дънери и клони образуват насипи от едрозърнест пясък и малки или по-големи вировете около себе си. По този начин намаляват скоростта на водното течение и създават подходящи условия за развитие на водорасли, място за живот на различни видове риби и насекоми, както и някои бозайници като видратата и бобрата.

■ Гниещата и разлагаща се дървесина е любим деликатес на редица специализирани в храната си видове като

бръмбари, гъби и бактерии.

■ Поддържа продуктивността на гората, като осигурява органични вещества, влага, хранителни вещества и места за възобновяване на някои видове – например фиданките на смърча растат най-успешно в млада възраст върху малките възвишения, които им осигуряват мъртвите дънери. Там те са защитени от свиването и разширяването на почвата при нейното замръзване и размръзване.

■ Повалените стъбла и мъртви дънери стабилизират склоновете, като осигуряват преграда срещу отнасянето на почвата при интензивни валежи и силни бури. По този начин те защитават земите, разположени в подножието на склоновете, от затрупването им с наноси.

■ Макар и да е прекратило своя жизнен цикъл и да не усвоява повече въглероден диоксид от атмосферата чрез своето дишане, мъртвото дърво продължава да съхранява въглерод за дълъг период от време, като по този начин намалява някои от влиянията, предизвикващи промените в климата.

Това са само някои от причините, поради които е добре в гората да се оставя мъртва дървесина. Не гледайте на сухото дърво пред вас като на гигант, лишен от предишното си величие и красота. Представете си го като небостъргач, в

На 27 октомври, навръх 87-ия рожден ден на първия Природен парк на Балканите – „Витоша“, WWF и партньори представиха нови табели, които приканват посетителите на Парка да се запознаят с огромното значение на мъртвата дървесина за живота в гората. Табелите са изработени от дърво, с голямо изображение на QR код. След като го сканирате, можете да чуete през телефона си любопитна информация за значението на мъртвата дървесина, докато се разхождате в планината. Общо 82 ще бъдат табелите на Витоша и в други планини около София, а 10 – в Природен парк „Беласица“.

който се настаняват и хранят хиляди малки и големи горски обитатели.

Мъртвите дървета са нужен компонент от гората, нейна неизменна и жизненоважна съставна част. Опознайте ги, пазете ги – без тези дървета богатата на живот гора няма да е същата.

А ВИЕ МОЖЕТЕ ЛИ ДА ПРОСЛЕДИТЕ МРЕЖАТА ОТ ВИДОВЕ И ТЯХНАТА ЗАВИСИМОСТ ЕДИН ОТ ДРУГ В МЪРТВАТА ДЪРВЕСИНА?

Прочетете текста по-долу, а след това се опитайте да свържете в правилна последователност Видовете.

Когато дървото е загинало наскоро, то привлича специализирани организми като различни видове **гъби и бактерии**. Тези колонизатори „отключват“ ресурсите, съдържащи се в дървото, като правят пукнатини в здравата му външна обвивка и променят дървесината му така, че да може да се усвои от другите хранещи се с нея животни. След това се настаняват растения и животни, които се хранят с вече преработената дървесина, например различни видове **бръмбари**.

Щом се настанят растителноядните видове, скоро се появяват и техните хищници.

От тях най-добре познати са **кълвачите** с характерното им почукване, съпътстващо всяка разходка из естествена гора. Много от тях са тясно свързани с мъртвата дървесина особено през зимата.

В дупките, направени от кълвачите в мъртвите дървета, се настаняват други видове като **сови, синигери, прилели**, а по-едри бозайници като **мечката** ги използват за подслон и укритие.

Падналото дърво обаче не е полезно само за животните. То оказва благоприятно влияние и върху развитието на самата гора. Когато едно дърво падне в гората, земната повърхност, която доскоро е била засенчвана от неговата корона, се огрява от много повече светлина, което помага на някои **млади растения** да се развият и израснат.

Д-р инж. Анна ПЕТРАКИЕВА | Източник: WWF

КОНКУРС

за детска рисунка

„Сезоните на гората“

СКЪПИ ЧИТАТЕЛИ,

Редакцията на списание „Гора“ обявява конкурс за детска рисунка на тема „Сезоните на гората“, посветен на юбилейната 30-а година, откакто изданието излиза под това име.

Обръщаме се към малките приятели на гората.

Скъпи деца, природата е щедра към онези, които търсят и ценят красотата ѝ.

Погледайте цветовете ѝ, вдъхнете аромата ѝ, докоснете я. Последвайте тясната горска пътека в планината!

Съберете есенни листа, забавлявайте се със снежни топки, направете венец с първите пролетни цветя. Уловете с поглед птица, катеричка, пеперуда. Прегърнете дърво.

Разкрийте ни очарованието на тези интересни срещи, като ги нарисувате!

Пресъздайте в творбите си гората във всички сезони и багри с моливи, пастели, маслени, темперни или водни бои – няма ограничения в материалите.

Очакваме вашите рисунки до края на март 2022 година.

Победителите ще обявим през април, по време на Седмичната на гората.

Най-добрите творби ще бъдат публикувани на корицата на списание „Гора“, а авторите им ще получат интересни предметни награди.

Важно условие е ориентацията на листа да бъде „портрет“, формат А4.

За да се съхрани качеството на рисунките, е необходимо да бъдат сканирани в резолюция 300-600 pixels/inch, във файлов формат jpg.

Изпращайте файловете на електронен адрес: goga@iag.bg или оригиналите на рисунките на адреса на Редакцията: 1303 София, ул. „Антим I“ № 17, ет. 2.

Творбите трябва да бъдат придружени от името и фамилията на детето, възраст (няма възрастови ограничения), населено място, детска градина или училище, телефон и електронна поща за контакт.

С изпращането на рисунките за конкурса на Редакцията на сп. „Гора“ вие се съгласявате те да бъдат публикувани.

Очакваме вашите творби!

Снегорин HUSQVARNA ST 224

АГРОЛАНД - БЪЛГАРИЯ АД

София 1700, ул. "Осми декември" №13, тел: 024 666 916

e-mail: info@agroland.eu

www.husqvarna.bg

Husqvarna®